

HRVATSKO
KATOLIČKO
SVEUČILIŠTE
ZAGREB
UNIVERSITAS
STUDIORUM
CATHOLICA
CROATICA
ZAGABIA

Dies Academicus

Zagreb, 3. lipnja 2013.

Pozdravni govori i Lectio magistralis

SADRŽAJ

Pozdravni govori str.

Kardinal Josip Bozanić, nadbiskup zagrebački i veliki kancelar Hrvatskoga katoličkog sveučilišta	5
Prof. dr. sc. Željko Tanjić, rektor Hrvatskog katoličkog sveučilišta	8
Szabolcs Anzelm Szuromi, O.Praem., Rektor Katoličkog sveučilišta Pázmány Péter iz Budimpešte	12
Nadbiskup Alessandro d'Errico, apostolski nuncij u Republici Hrvatskoj	15
Prof. dr. sc. Ružica Beljo Lučić, pomoćnica ministra znanosti, obrazovanja i sporta	16
prof. dr. sc. Ante Uglešić, rektor Sveučilišta u Zadru u ime Rektorskog zbora	18
Akademik Zvonko Kusić, predsjednik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti	19
Milan Bandić, gradonačelnik Grada Zagreba	21
prof. dr. sc. Ivo Josipović, predsjednik Republike Hrvatske	23

Lectio magistralis

Uzoriti gosp. kard. Péter Erdő: <i>Može li obrazovani Europejac naših dana vjerovati u božanstvo Sina Božjega Isusa Krista?</i>	25
His Eminence, Cardinal Péter Erdő: <i>Can an educated European today believe in the divinity of the Son of God, Jesus Christ?</i>	31
Sua Eminenza, il Cardinale Péter Erdő: <i>Un uomo colto, un europeo dei nostri giorni, può credere alla divinità del Figlio di Dio Gesù Cristo?</i>	37

**Kardinal Josip Bozanić, nadbiskup zagrebački
i veliki kancelar Hrvatskoga katoličkog sveučilišta
Pozdravni govor na proslavi Dana Hrvatskoga katoličkog sveučilišta
Zagreb, 3. lipnja 2013. godine.**

1. S radošću, u ovoj svečanoj prigodi, pozdravljam sve vas koji ste se odazvali na sudjelovanje u proslavi Dana Hrvatskoga katoličkog sveučilišta koji čestitam ponajprije tebi, veleučeni gospodine Rektore, prof. dr. Željko Tanjiću, zatim profesorima, studentima, djelatnicima i cijeloj sveučilišnoj zajednici. Dan HKS-a rado čestitam i prvom rektoru Sveučilišta mons. dr. Ivanu Šašku, pomoćnom biskupu zagrebačkom.

Raduje nas prisutnost raznih segmenata crkvenoga i društvenoga života na ovom akademskom činu. Stoga srdačno pozdravljam naše visoke goste, među kojima ističem: poštovanoga predsjednika Republike Hrvatske, gospodina dr. Ivu Josipovića. Pozdravljam pomoćnicu Ministra znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske, gospođu prof. dr. Ružicu Beljo Lučić, cijenjenu vojvotkinju, Fürstin Gloriju von Thurn und Taxis, nazočne ekscelencije veleposlanike, te zagrebačkog gradonačelnika gospodina Milana Bandića.

Sono lieto di rivolgere un cordiale e fraterno saluto a Sua Eminenza Reverendissima, il Sig. Cardinale Péter Erdő, Arcivescovo di Esztergom-Budapest, Primate di Ungheria e Presidente del Consiglio delle Conferenze Episcopali d'Europa. In questo solenne Atto Accademico avremo l'onore di ascoltare la Lectio Magistralis di Sua Eminenza sul tema: «E' possibile al giorno d'oggi che l'uomo europeo colto creda nella divinità del Figlio di Dio, Gesù Cristo?». Nota è la ricca e notevole esperienza di Sua Eminenza in ambito europeo, per questo, nel momento in cui il nostro Paese si sta preparando per entrare nell'Unione Europea è molto significativa per noi la presenza di Sua Eminenza nella nostra Università.

Rivolgo un caro saluto anche a Sua Eccellenza, Mons. Alessandro D'Errico, Nunzio Apostolico in Croazia.

Con particolare gioia saluto il Rettore dell'Università Cattolica «Pázmány Péter» di Budepest, il Reverendo Professore Szabolcsa Anzelma Szuromija, O. Praem., che oggi ha sottoscritto un Accordo di collaborazione tra le due Università Cattoliche.

Radosna srca pozdravljam nazočnu braću biskupe, svećenike, redovničke poglavare i poglavarice. Pozdravljam predsjednika Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, gospodina akademika Zvonka Kusića, nazočne veleučene rektore i delegate naših sveučilišta, te ostale cijenjene goste iz crkvenoga, znanstvenoga, kulturnoga i gospodarskoga života Hrvatske.

2. Braćo i sestre, dame i gospodo, spomen-dan jednoga sveučilišta uvijek je prigoda za onu nesvakidašnju komunikaciju u kojoj se sadašnjost živi kao plod povezanosti prošlosti i budućnosti. Naime, nije riječ samo o osvrtu na prošlo, nego ponajprije o otvorenosti za vrijeme pred nama, a za nas vjernike to je oslušivanje i prihvaćanje – s pouzdanjem u Boga – onoga što nam On u svome promislu stavlja na životni put. Za nas je to uvijek pitanje poziva. Upravo kao što smo od Boga pozvani u život, na jedinstven način u kojem nas nitko ne može zamijeniti; na način koji svakomu čovjeku daje jedincatu vrijednost, tako je i u životu sveučilišta važno prepoznavati pozvanost. Ne polazimo, dakle, samo od neke nejasne vizije i misije, plana i poslanja, nego za nas postoji još jedan korak prije toga, a to je pozvanost.

Prošle sam godine posebno istaknuo antropološku dimenziju, naime da je danas najveći problem poimanje čovjeka, to jest pitanje antropološke naravi. Vjerujem da je tijekom protekle godine i u hrvatskome društvu postalo jasno što se sve može dovoditi u pitanje, što sve kao posljedice vuče za sobom nejasno antropološko polazište koje zanemaruje dimenziju ljudske stvorenosti.

Jednako mi se čini važnim izgrađivati visoko obrazovanje tako da se promiče ideja služenja drugima i upravo u onoj dobi u kojoj mladi ljudi snažnije propituju značenje svoga života, svoje mogućnosti i svoj položaj u društvu. Katolička su sveučilišta, kao i ostale zbiljnosti takve vrste, djeca određene kulturalne klime, poimanja društva, ali i vjere u dotičnome kontekstu. Nakon burnih događanja u 20. stoljeću, danas kada je sve postalo predmetom propitivanja očito je da se i sveučilište našlo u području pripremanja budućnosti čovjeka, pri čemu Crkva ne može ostati po strani. Crkva u tome želi ostati oslonjena na svoju saveznicu – Istinu – koju kao pratiteljicu ne smije izgubiti.

Zato su profesori i studenti pozvani dubinski iščitavati društvene pojave te dolazeći do njihovih korijena prepoznavati postojeću vezu između raznih čimbenika i ne previdati središnjost kulture solidarnosti. Stoga smijemo predložiti nastojanje oko kršćanske obnove temelja kulture, koji ne smiju previdjeti čovjeka. Običava se reći da je solidarnost drugo ime za mir, a za nas kršćane solidarnost je usko povezana i sa svetošću života. Takav pristup može ponovno dovesti do mudrosne sinteze raznih spoznaja i znanstvenih pristupa, izbjegavajući tragične posljedice novih oblika nihilizma. Na svjetskoj razini još nije nađen kulturološki odgovor na fenomen globaliziranoga svijeta, koji očito treba polaziti od kulture solidarnosti. Sveučilišta, osobito katolička, pozvana su taj odgovor tražiti i snažno promicati. Tu vidim odgovornost poziva. Specifičnost katoličkih sveučilišta spojiti će kulturu solidarnosti i kulturu pozvanosti. Samo tako katoličko sveučilište može ispuniti svoj neizostavan proročki poziv u našem vremenu.

3. Poštovani uzvanici, danas je lijepa prigoda da rečeno bude povezano s predajom novoizrađenoga rektorskog lanca rektoru dr. Željku Tanjiću. Kao što je to redovito slučaj sa slikama, i slika lanca može potaknuti i pozitivne i negativne asocijacije. Lanac označuje sputanost, neslobodu, privezanost, ali jednako tako i povezanost raznih elemenata koji se spajaju i tvore niz i cjelinu; karike koje se drže zajedno neupitno upućuju na zajedništvo. Što se pak tiče sputanosti, sveti Pavao nam govori da se i on sam trudio, mučio sve do okova, ali jednako tako da Božja riječ nije okovana. Lanac na vratu rektora označuje da njegov život i život institucije kojoj je na čelu promiče određene vrijednosti kojih i sam želi biti dio; očituje okvir u kojemu želi živjeti i djelovati.

Lanac koji je umjetnički izradio gospodin Mile Blažević ima svoju prilično lako čitljivu dinamiku. On govori o ljepoti i bogatstvu duha sveopće i mjesne Crkve, europske kulture i pripadnosti hrvatskoga naroda istoj kulturi. Stoga rado predajem Rektorov ovaj lanac, kao znak odgovornosti službe koja mu je povjerena, kao i znak prisutnosti Onoga koji čovjeka poziva da mu služi u poniznosti i zauzetosti, u solidarnosti i ljubavi. Neka svatko tko se susretne s karikama ovoga lanca ugleda Svjetlo koje prosvjetljuje čovjeka i svojim Duhom uvodi u svu istinu.

prof. dr. sc. Željko Tanjić,
rektor Hrvatskog katoličkog sveučilišta
Pozdravni govor na proslavi Dana Hrvatskoga katoličkog sveučilišta
Zagreb, 3. lipnja 2013. godine.

Uzorita gospodo kardinali, poštovani gospodine predsjedniče Republike Hrvatske, poštovani gospodine gradonačelnice, vaše visočanstvo, preuzvišeni gospodine apostolski nuncije, preuzvišena gospodo biskupi, poštovani gospodine predsjedniče HAZU-a, poštovana pomoćnice ministra znanosti, obrazovanja i sporta, veleučeni gospodine rektore Katoličkog sveučilišta Pázmány Péter iz Budimpešte, veleučena gospodo rektori i prorektori sveučilišta iz Zagreba, Splita, Osijeka, Zadra, Pule i Mostara, ravnatelji instituta, svi članovi akademske zajednice, članovi Senata, nastavnici i suradnici, studenti Hrvatskog katoličkog sveučilišta, poštovana gospodo veleposlanici, predstavnici kulturnih, javnih i zdravstvenih ustanova, crkvenog i političkog života, poslovnog svijeta, medija, svi Vi koji danas zajedno s nama obilježavate Dan Sveučilišta.

Još jednom dobrodošli na proslavu Dana Hrvatskog katoličkog sveučilišta koje slavi sedmu obljetnicu osnutka i treću obljetnicu početka sveučilišnog života i rada. Velika je radost cijele naše male sveučilišne zajednice što ste danas s nama i među nama, svi Vi ovdje nazočni. Hvala Vam što svojim prisustvom, ali mnogi od Vas i svojim djelovanjem, pomoći i prijateljstvom pomažete i činite da se naše Sveučilište razvija ne samo brojem studenata i nastavnika nego i raste u svijesti svog poslanja u našoj hrvatskoj Crkvi i narodu, poslanja odgoja i obrazovanja mladih ljudi kao i u učvršćivanju, razvoju i primjeni važnih načela znanstvenog i sveučilišnog rada.

Hvala ponajprije našem osnivaču i Velikom kancelaru uzoritom gospodinu kardinalu Josipu Bozaniću i cijeloj zagrebačkoj nadbiskupiji. Naše je Sveučilište uistinu nastalo «Ex corde Ecclesiae», iz srca sam naše mjesne Crkve koja je uvijek veliku pažnju i brigu poklanjala i poklanja odgoju, školstvu i znanosti znajući da se vjera i razum podupiru i međusobno ispreliću u traženju Istine. Pored stalne i svekolike brige našeg Velikog kancelara za razvoj sveučilišta posebice zahvaljujem za ovaj dragocjeni dar rektorskog lanca koji danas koji je oblikovao naš akademski kipar gospodin Mile Blažević, profesor na ALU Sveučilišta u Zagrebu, a izradio zlatarski obrt Josipa Rodića. Dugo bi trajalo kada bih govorio o ovome lancu za koji uvaženi stručnjaci na ovom području misle da predstavlja jedno od vrsnih djela su-

vremene hrvatske umjetnosti. Kada sam gospodina Blaževića zamolio da mi kao autor opiše lanac on mi je samo napisao «kipar govori šutnjom». I on ovim djelom govori. Kiparskim govorom on je snažno na sebi svojstven način oblikovao lanac koji ističe tri bitne dimenzije našeg sveučilišta: hrvatsko, katoličko i sveučilište. Ima četrnaest likova: sv. Ćiril i Metoda, suzaštitnici Europe, oci slavenske pismenosti, bl. Augustin Kažotić, domikanac, zagrebački biskup i začetnik školstva i bl. Ivan Merz, mladi sveučilištarac, uzor i primjer studentima, sv. Katarina Aleksandrijska, žena, filozofkinja, po kojoj je imenovana akademska Crkva sv. Katarine i sv. Mala Terezija, crkvena učiteljica, mističarka i svetica koja znanje upotpunjuje s ljubavlju, Ruđer Bošković, isusovac i znanstvenik i Marko Marulić, otac hrvatske književnosti, biskup Juraj Dobrila, istarski preprodatelj i Juraj Haulik, prvi zagrebački nadbiskup i kardinal, bl. Alojzije Stepinac, naš zaštitnik i biskup Josip Juraj Strossmayer, začetnik modernog hrvatskog sveučilišta i naših najvažnijih ustanova, te kardinal Josip Bozanić, osnivač našeg sveučilišta i papa emeritus Benedikt XVI. za čijeg je pontifikata sveučilište osnovano. Na vrhu, oko vrata, nalazi se niz srdaca obilježenih križem. Sve ove elemente povezuje križ koji nosi stiliziranu zvijezdu našeg sveučilišta. Istina i ljubav su ujedinjeni i ne mogu se odvojiti. Samo oni vode do prave spoznaje. Likovi na ovom lancu obvezuju i nadahnjuju. Oni izriču i govore o onome što naše sveučilište nastoji i želi biti. Hvala Vam uzoriti na ovom daru za koji se nadam da će ga svi nositelji nositi sa sviješću važnosti služenja i promicanja visokih ideala sveučilišnog i znanstvenog života. Hvala i prof. dr. sc. Zvonku Dragčeviću s Tekstilno-tehnološkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i umjetniku gosp. Ratku Janjicu na vizualnom identitetu i izradi rektorski, prorektorskih i toga pročelnika Sveučilišnih odjela.

Hrvatsko katoličko sveučilište je 2008. godine dobilo od Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta dopusnice za izvođenje studija psihologije, sociologije i povijesti. Ono se djelomično financira iz državnog proračuna RH na osnovu potpisanog Sporazuma i iz novčanih sredstava Osnivača. U akademskoj godini 2010./2011. upisali smo prvu generaciju studenata na preddiplomskom sveučilišnom studiju povijesti. U akademskoj godini 2012./2013. upisana je prva generacija studenata preddiplomskih sveučilišnih studija psihologije i sociologije, a najesen krećemo i sa diplomskim studijima.

Na osnovu broja zaposlenih nastavnika krajem 2011., tijekom 2012. i početkom 2013. godine, zapošljavanjem nastavnika do potrebnog broja ispunili smo uvjete potrebne za izdavanje trajnih dopusnica za izvođenje preddiplomskih i diplomskih sveučilišnih studija psihologije, sociologije i povijesti. Senat Hrvatskog katoličkog sveučilišta je stoga na svojoj XI. sjednici održanoj 24. siječnja 2013. godine donio Odluku o pokretanju postupka za dobivanje trajnih dopusnica koje je ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta na temelju prethodnih izvješća mjerodavnih tijela odobrilo 11. ožujka 2013. Od srca zahvaljujem Ministarstvu znanosti, obrazovanja i sporta kao i Vladi Republike Hrvatske na pruženoj potpori i na suradnji tijekom ovoga procesa, ali i u svim našim međusobnim susretima na kojima zajednički tražimo rješenja za izazove koji stoje pred nama. Hvala i Nacionalnom vijeću za visoko obrazovanje i Agenciji za znanost i visoko obrazovanje na njihovoj potpori, savjetima i kritici u procesu ishoda trajnih dopusnica za naše sveučilišne studije.

U pripremi je pokretanje novih studijskih programa, razvitak znanstveno istraživačke i stručne djelatnosti kao i završetak natječajnih postupaka koji su pokrenuti u zadnjem tromjesečju 2012. na osnovu osiguranih novčanih sredstava. Intenzivno radimo na upisu u registar znanstvenih organizacija, prijavili smo se na Erasmus projekt 2014-2020, činimo trajne napore na unapređenju kvalitete nastave sukladno svim propisima vezanim uz visoko obrazovanje. Na temelju sporazuma i ugovora sa Sveučilištem Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Sveučilišta u Dubrovniku nastavna smo baza za doktorsku školu komunikologije.

I ove smo godine nagradili najbolje studente koji su ovdje među nama i njima posvećujemo posebnu pažnju.

Posebnu pozornost Sveučilište posvećuje važnosti rada na osobnom i zajedničkom identitetu, rada na istraživanju vrijednosti i odgovornosti, te važnost poticanja izvrsnosti i sposobnosti za inovacije. Sveučilište također drži važnim jačati integrativne mehanizme i odnose kao ravnopravni član šire međunarodne zajednice katoličkih sveučilišta. S drugim javnim sveučilištima u Hrvatskoj dijeli više polaznih uporišta i programskih namjera. Sveučilište je na osnovu Odluke Senata, uputilo zahtjev za sudjelovanjem rektora Hrvatskog katoličkog sveučilišta u radu Rektorskog. Smatramo da bi za daljnji razvitak i Sveučilišta i sveučilišne zajednice u Hrvatskoj u cjelini bilo korisno izgrađivati stabilnije načine suradnje između Hrvatskog katoličkog sveučilišta i drugih hrvatskih sveučilišta. Hrvatsko katoličko sveučilište potpisalo je sporazume o suradnji i s inozemnim sveučilištima: Katoličkim sveučilištem Presvetog srca iz Milana, Papinskim lateranskim sveučilištem, Papinskim selezijanskim sveučilištem iz Rima, Institutom za arheologiju Katalonije te danas s Katoličkim sveučilištem Pázmány Péter iz Budimpešte, čiji je rektor prof. dr. sc. Szabolcs Anzelm Szurómi, naš dragi gost. Thank you dear colleague for being with us today and I am looking forward to future cooperation between our two universities.

Pozivam sve nazočne članove crkvene i akademske zajednice, te sve koji to žele, da nam se pridruže i pomognu idejama i djelovanjem u razvitku ovog mladog sveučilišta kao prepoznatljive nove visokoobrazovne ustanove.

Vjerujem da je naše sveučilište obogaćenje i za hrvatski glavni grad. Gospodine gradonačelnice, čestitam Vam na ponovnom izboru za gradonačelnika i nadam se da će se i dalje nastaviti uspješna suradnja između gradske uprave i našeg Sveučilišta kako bi i ovaj dio našega grada, Črnomerec, postao još privlačniji posebice za mlade ljude, a time i još ljepši i ugodniji za život i rad.

Među nama je i njena visost Gloria von Thurn und Taxis koja pored mnoštva svojih obveza i poslova, koji uključuju i njen dobrotvorni rad, našla vremena za dolazak na naše malo sveučilište kako bi se upoznala s našim idejama i planovima razvoja. Ihre Durchlaucht, danke dass Sie heute mitten unter uns sind. Es ist für uns eine große Ehre, Sie an diesem Tag begrüßen zu dürfen. Ich hoffe, dass Sie sich bei uns voll fühlen und dass dieser Besuch der Beginn einer fruchtbaren Zusammenarbeit ist.

Drago mi je da je među nama predsjednik Republike Hrvatske prof. dr. Ivo Josipović koji je u više navrata pokazao svoje zanimanje za rad i razvoj našeg sveučilišta. Hvala Vam, gospodine Predsjedniče, na Vašem dolasku i pažnji koju ste nam iskazali. Siguran sam da jako dobro znate što znači jedno novo sveučilište na pragu ulaska u Europsku uniju koja poznaje pluralnost visokoškolskih ustanova i u kojoj katolička sveučilišta imaju svoje važno mjesto u razvoju znanosti, obrazovanja kao i odgoju za vrijednosti u demokratskom društvu na temelju katoličkog identiteta. I HKS želi biti upravo jedno takvo sveučilište u našem hrvatskom i europskom okruženju.

Posebna mi je radost i čast pozdraviti među nama uzoritog gospodina Pétera Erdőa, nadbiskupa metropolitu Ezstergoma i Budimpešte o kojem će nešto više reći naš prorektor za međunarodnu suradnju prof. dr. sc. Emilio Marin. Eminenza reverendissima, sono onorato e lieto di poter salutarLa oggi a nome di tutta la comunità universitaria del Università cattolica croata. Grazie per la sua disponibilità e presenza tra noi come anche per la sua *lectio magistralis* che ci sta molto al cuore in modo particolare in questi giorni quando ci

avviciniamo all'ingresso del nostro paese nell'Unione Europea.

I dopustite mi na ovome tragu dvije misli za kraj:

Poznati talijanski filozof Giorgio Agamben nedavno je u svom intervju za Frankfurter Allgemeine Zeitung u kojem je govorio o krizi europskog duha i same Europe između ostalog rekao: „Možda nigdje drugdje na svijetu ta različitost kultura i životnih formi, barem u svojim posebnim trenucima, ne omogućuje osjećanje zajedničke pripadnosti kao u Europi. Prije se to, po mome mišljenju, izricalo u ideji Rimskoga Carstva, kasnije u Rimsko-germanskom carstvu. Ta cjelina uvijek je ostavljala netaknutim vlastitost naroda. Nije lako reći što bi danas moglo preuzeti tu ulogu. No, politička tvorevina pod nazivom Europa zasigurno može poći od svijesti te razlike. Upravo zbog toga mi se današnja kriza čini opasnom. Morali bismo si jednom zamisliti i promišljati jedinstvo kao čuvanje razlika. Naprotiv, u europskim državama ukidaju se i finacijski ugrožavaju upravo one institucije koje našu kulturu dalje predaju i koje bi trebale bdjeti na živim kontaktom između prošlosti i sadašnjosti. Tu ugrozu danas također podržava sve rastuća muzejalizacija prošlosti. To već započinje kod nekih gradova koji se pretvaraju u historijske zone, gdje se stanovnici u svojem životnom svijetu moraju osjećati kao turisti. Razvidno je da se tu uopće ne radi o gospodarskim problemima, nego o opstojnosti Europe u cijelosti, počevši od našega odnosa prema prošlosti. Jedino mjesto, na kojemu prošlost može živjeti, jest sadašnjost. A ako sadašnjost svoju vlastitu prošlost više ne doživljava živom, sveučilišta i muzeji postaju problematični. Očito je da danas Europom vladaju one sile koje žele manipulirati našim identitetom, tako što razaraju pupčanu vrpču koja nas povezuje s našom prošlošću. Na tom tragu se nivelira svaka razlika. Europa može biti naša budućnost jedino ako nam postane jasno da Europa označava našu prošlost. A ta prošlost se sve više i više likvidira.”

HKS želi gledati u budućnost njegujući odnos s prošlošću na način žive stvarnosti koja nas obogaćuje. I kroz studij i kroz razvoj znanja. A gdje je pravi izvor i spona toga znanja i studija? Večeras se u Muzeju za umjetnost i obrt u osvit našeg ulaska u EU, kao dar Republike Italije, otvara izložba Caravaggiove slike “Večera u Emausu”. Onkraj beskrajne ljepote umjetničkog izričaja koji nudi taj veliki slikar i sam ranjen u svom biću cijelom našem narodu se podastire i više. Krist koji lomi kruh i svojom prisutnošću i Riječju hrani učenike koji nakon što ih napušta govore: “nije li nam gorjelo srce dok je govorio?”. I dok će mnogi vidjeti samo estetsku ljepotu slike mi kršćani znamo da ona u sebi nosi i ono više, od čega živimo. Ništa nećemo moći učiniti ako nam za ovo Sveučilište i za sva naša sveučilišta, našu hrvatsku domovinu u zajednici europskih naroda i država neće gorjeti srce koje se hrani Kristovom prisutnošću. Hvala Vam!

Szabolcs Anzelm Szuromi, O.Praem.
Rektor Katoličkog sveučilišta Pázmány Péter iz Budimpešte
Pozdravni govor na proslavi Dana Hrvatskoga katoličkog sveučilišta
Zagreb, 3. lipnja 2013. godine.

A Place of Instruction, Formation and Scientific Research on the Basis of Eternal Values

This title emphasizes the essence of the general goal of the Catholic Universities and also those maxims which motivate the day to day work and developing strategy of the Pázmány Péter Catholic University in Hungary.

The Apostolic Constitution on the catholic universities explains: *“It is the honour and responsibility of a Catholic University to consecrate itself without reserve to the cause of truth. This is its way of serving at one and the same time both the dignity of man and the good of the Church, which has “an intimate conviction that truth is (its) real ally ... and that knowledge and reason are sure ministers to faith”. Without in any way neglecting the acquisition of useful knowledge, a Catholic University is distinguished by its free search for the whole truth about nature, man and God.”* (Ex corde Ecclesiae 4).

Through this idea we can understand the particular mission of our Catholic university system within the postmodern world, where the classical categories – including the real origin of the human dignity, but also the true morality and responsibility – are disappearing. There is a competition among universities, colleges in order to raise students and financial sources on the national and international level too. However, during this competition the institutes many times forget the basic goal of any instructional organization: to discover the truth, to represent the truth, to transmit the already discovered truth, and inspire the new generation to use their ability for preserving and revealing continuously the truth. The catholic universities are those which should not miss the above indicated particular principles of the formation and research.

The Pázmány Péter Catholic University is a legal successor of that University which was established by Cardinal Péter Pázmány, archbishop of Esztergom, Primate of Hungary, in Nagyszombat (Trnava) on 12th May 1635. The Faculty of Theology – one of the first two faculties – has survived the moving to Buda then Pest, moreover the detachment from the body of the Pázmány Péter Science University in 1950 by the state and was able to continue her mission under the name of Roman Catholic Central Theological Academy during the communist regime. When the political change has come in Hungary in 1990, the Hungarian Bishop Con-

ference has considered the erection of a catholic university, built it on the basis of the ancient Theological Faculty. This process has begun by the foundation of the Faculty of Humanities in 1992 and continued gradually by other new faculties: Faculty of Law- and Political Sciences; Canon Law Institute “ad instar facultatis”; Faculty of Information Technology, and Faculty of Pedagogic. Finally, in 1999 the entire university received from the Apostolic Holy See the foundation diploma.

During the last more than two decades the Pázmány Péter Catholic University has got an eminent place in the Hungarian higher educational system and has become recognized partner of European and World Federation of the Catholic Universities too. Recently, between 2011 and 2013 our institute intended to improve this position in the field of research and instruction by several new agreements for cooperation within Hungary and also on the international level. This conscious organizing activity of our University was recognized by the state in this March when we received the title of National Excellence as one of the only four Hungarian higher educational institutes. This title is accolade but also gives unique responsibility for us to represent the scientific work of the Hungarian university life in our country and in the international scientific education. For a catholic university this challenge is more momentous because partly through our testimony appears the scientific achievement of Hungary. What is that peculiar value which can be added to the generally known and existing university activity by a catholic university, particularly in Europe, especially in Central Europe? This value is that common bond which is had by the Catholic University of Zagreb too. This is our loyalty toward our common Christian heritage, morality, the belief in the eternal truth which can be recognized by the human being. This is the one which motivates us to instruct and form the new generation, to proceed in the highly qualified scientific research, never forgetting the roots of our faith and the real goal of every science. Protection and transmission of this value is never outworn – even the opposite concept is argued many times – but current and fresh.

Instruction is natural part of the essential work of every university, however the sources of the new facts which can enrich the teaching should be the results of fundamental research. The Pázmány Péter Catholic University gives stress on the field of Christian Philosophy; Oriental Studies, including classical philology and Judaic studies; medieval *ius commune* and canon law; Linguistics and human language technology; comparative law studies; Algorithmic and physical studies on a pioneering nanoscale computing architecture called cellular wave computing, and fundamental electromagnetic effects; Multidisciplinary bionic engineering, at the crossroads of electronics and information technology and biotechnology. These research programs and projects are organized into our doctorate schools which already cover every field of sciences. Beside the Doctorate School of Theology (containing programs of Sacred Theology and Canon Law), Literature, Linguistics, History, Political Theory, Law and Political Sciences, Interdisciplinary Technical Sciences; we are preparing now a Doctorate School of Pedagogic in order to make a basis for the instruction and research of high standard Christian Pedagogic Science. This new program can improve the entire catholic educational system – including the primary-, trade- and high schools – in Hungary. Nevertheless, we like to welcome students from abroad, therefore the influence of this program – like our other doctorate formations – can be wider.

The formation is not merely forming the mind by facts and theories. We believe at the catholic universities that the education of soul and the moral sensibility also belong to our formational mission. The personal witness of professors during the classes but in their civil life too, the importance of moral values on the daily basis of the administrative work of the university, and naturally the prudent activity of university chaplains should be essential in

the university life and for the future of our students. Therefore, the moral and spiritual formation is an extraordinary responsibility of our university's participation in the challenge of the Church.

Finally, we must do the above mentioned research, instruction and formation by humble heart, knowing that our strength is not enough to fulfill our intended goal. A good researcher, a good teacher realizes that there is always more than he or she already discovered or learned. The humility basically missing from the postmodern societies, however without humility is impossible to discover new truths, to understand other peoples, to continue that labor what has been begun by the formal generations and made basis to our work. This is one reason why Pope Francis I is arguing about the open mind and open heart toward those peoples who have been forgotten – even neglected – by the society. If we understand this voice our teaching can be much more authentic and our students can feel more about their personal responsibility. Their preparation is in our hands, like to the 17th century when Cardinal Péter Pázmány gave chance to the youth through the foundation of a university among very difficult circumstances of the contemporary society.

The Pázmány Péter Catholic University likes to do everything for this particular aim: to run programs and researches of high standard and to form a new generation of eternal value orientated. We are glad to work on this together with the Catholic University of Zagreb.

Thank you very much for your attention!

Nadbiskup Alessandro d'Errico, apostolski nuncij u RH
Pozdravni govor na proslavi Dana Hrvatskoga katoličkog sveučilišta
Zagreb, 3. lipnja 2013. godine.

Radostan sam što mogu sudjelovati na ovom svečanom Akademskom činu koji je još značajniji zbog prisustva Predsjednika Republike, njegove ekselencije prof. dr. sc. Ive Josipovića, uzoritog gospodina kardinala Petera Erdőa, primasa Mađarske i predsjednika Vijeća europskih biskupskih konferencija i mnogo poštovanih osoba iz političkog i kulturalnog života Hrvatske. Svima, a osobito velikom kancelaru, uzoritom gospodinu kardinalu Josipu Bozaniću i velečasnom rektoru prof. dr. sc. Željku Tanjiću, imam čast prenijeti pozdrave i blagoslov Svetog Oca Franje, zajedno s njegovim čestitkama za poslanje koje je ovo Sveučilište pozvano vršiti u Hrvatskoj i izvan Hrvatske, za dobrobit suvremenog društva.

Pozornost koju je Crkva uvijek davala sveučilištima posvjedočena je činjenicom da je kroz stoljeća promovirala rađanje brojnih sveučilišnih centara, a neka od njih ubrajaju se u najpoznatije i najstarije na svijetu. U tom kontekstu inicijativu Zagrebačke nadbiskupije i Hrvatske biskupske konferencije da dâ život Hrvatskom katoličkom sveučilištu Sveta Stolica je prihvatila s velikim odobravanjem, posebice imajući na umu iščekivanja i potrebe koje su se u kulturalnom ambijentu posebice osjetile u onim zemljama u kojima su do prije nekoliko godina dominirale ateistička i komunistička ideologija.

Danas s odmakom od tri godine možemo potvrditi da Hrvatsko katoličko sveučilište vrši svoju zadaću s ozbiljnošću i dobrim plodovima, vjerno svom motu Lux Vera, dijeleći s drugim sveučilištima napor koje zahtjeva obrazovanje i istraživanje, imajući na umu odgovornost svog posebnog identiteta koji se sastoji u stalnom pozivanju na svjetlo Božje riječi i učiteljstvo Crkve. I stoga Hrvatsko katoličko sveučilište može gledati u budućnost s vjeronadom, radosno što može odgajati odgovorne i zrele osobe, svjesne svog kršćanskog identiteta, koje poštuju različitost, spremne da prihvate vodeće uloge u različitim područjima društva.

Sa stajališta Svete Stolice, poslanje Hrvatskog katoličkog sveučilišta zadobilo je još veće značenje i važnost u kontekstu skorog ulaska Hrvatske u Europu Uniju. Stoga prenosim čestitke, i u svoje osobno ime, kao i nadu da će Hrvatsko katoličko sveučilište, zajedno s drugim kulturnim i odgojnim ustanovama zemlje, aktivno doprinijeti rastu i razvoju europskog kontinenta s velikim kulturalnim mogućnostima i s dragocjenom vjerskom baštinom koje su posebica povijesne i kulturne baštine hrvatskoga naroda.

Hvala!

prof. dr. sc. Ružica Beljo Lučić,
Pomoćnica ministra znanosti, obrazovanja i sporta
Pozdravni govor na proslavi Dana Hrvatskoga katoličkog sveučilišta
Zagreb, 3. lipnja 2013. godine.

Poštovani gospodine predsjedniče,
uzoriti gospodine kardinale,
poštovani gospodine rektore,
poštovana gospodo biskupi, rektori i prorektori
poštovani profesori i studenti, uvaženi gosti!

Osobito mi je zadovoljstvo i čast što Vas u ime Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta i u svoje osobno ime mogu srdačno pozdraviti na ovoj svečanosti, na proslavi Dana Hrvatskog katoličkog sveučilišta.

Vjerujem da je mlado Hrvatsko katoličko sveučilište u društvu već prepoznato kao mjesto kvalitetnog obrazovanja, mjesto na kojem se obrazuju kadrovi koji su spremni suočiti se sa svim iskušenjima koje donosi današnje znanstveno i obrazovno okruženje ali i sa svim iskušenjima koje nosi život i u profesionalnom i u osobnom razvoju.

Vlada RH provedenim, ali i planiranim reformama želi unaprijediti područje znanosti i visokoga obrazovanja i učiniti ga još konkurentnijim na regionalnoj i europskoj razini. Iako je doba recesije, svjesni smo da je ulaganje u obrazovanje investicija koja se niti u ovako teškim vremenima ne smije zaustaviti, jer u konačnici ta će uložena sredstva našem gospodarstvu, našoj zemlji donijeti najveće dobiti.

Osim povećavanjem ulaganja, kvalitetu obrazovanja i znanosti možemo i moramo ostvariti i kroz racionalizaciju troškova, kroz učinkovito upravljanje visokim učilištima i institutima, kroz transparentno poslovanje, nagrađivanje i poticanje kvalitete. Važan cilj ove Vlade je osigurati kvalitetno visoko obrazovanje koje će biti dostupno svima u skladu s individualnim sposobnostima, interesima i društvenim potrebama, neovisno o socio-ekonomskom statusu osoba, stvarajući tako društvo jednakih mogućnosti.

Sporazumom između Zagrebačke nadbiskupije i Vlade RH utvrđeno je da će Vlada sufinancirati studijske programe Hrvatskog katoličkog sveučilišta na preddiplomskoj i diplomskoj razini putem osiguranja sredstava u Državnom proračunu za plaće i naknade nastavnika i suradnika te pratećeg i ostalog osoblja, a sukladno propisima koji uređuju plaće službenika i namještenika u javnim službama.

Vjerujemo da će ambicije i kvalitetan rad svih zaposlenih na ovome Sveučilištu pridonijeti jačanju svijesti o potrebi i važnoj ulozi visokog obrazovanja i znanosti, o promoviranju akademske organiziranosti i povezanosti na dobrobit i izgradnju hrvatskog društva utemeljenog na znanju. Hrvatsko katoličko sveučilište može imati puno uzora među katoličkim sveučilištima u Europi i svijetu, kojih je više od 1300, a mnoga od njih su vrlo kvalitetna i za studiranje vrlo poželjna sveučilišta.

Očekujemo da će se i na Hrvatskom katoličkom sveučilištu studente odgajati u ozbiljne, poštene, odgovorne osobe, osobe na koje se može računati. Uz duhovnu dimenziju i naravno vrlo važne profesionalne kompetencije koje će steći očekujemo da studenti postanu intelektualci u vrlo širokom smislu, da nauče misliti, nauče biti kritični, biti neovisni, biti svoji. To je jedan od osnovnih razloga zbog kojih se cijene katolička sveučilišta u svijetu.

Jer kako je poljski kardinal Grochowski rekao u svom intervjuu u danima osnivanja Hrvatskog katoličkog sveučilišta: Katoličko sveučilište ima smisla ako je dobro sveučilište. Isto tako, naglasio je da sveučilište mora biti konstruktivni sugovornik i surađivati s drugima na dobro nacije. Sveučilište se mora ucijepiti u kulturno okruženje kao pošten, kompetentan i dobronamjeran sugovornik, jer napredak se zasniva na raspravi.

Ne dvojim da ćete u nadolazećim godinama, u kojima nas sve skupa očekuje veliki izazov života u velikoj EU obitelji, zajedno s drugim ustanovama visokog obrazovanja, svojim znanjem, zalaganjem, stručnošću, znanstvenim rezultatima, kvalitetom obrazovanja mladih ljudi pridonijeti jačanju konkurentnosti hrvatskog visokog obrazovanja u širem europskom prostoru obrazovanja i znanosti!

Vjerujem da će poruka Majke Tereze postavljena na naslovnicu web stranice Sveučilišta: „Nađi vremena za čitanje, to je vrelo mudrosti. Nađi vremena za prijateljstvo, to je put do sreće“ biti dobar motiv mnogim mladim ljudima da svoje mjesto učenja za život i puta do sreće pronađu upravo na Hrvatskom katoličkom sveučilištu.

Poštovani rektore, poštovani prorektori, profesori i ostali djelatnici, dragi studenti – svima Vam od srca čestitam Dan Sveučilišta.

Hvala!

prof. dr. sc. Ante Uglešić,
Rektor Sveučilišta u Zadru u ime Rektorskog zbora
Pozdravni govor na proslavi Dana Hrvatskoga katoličkog sveučilišta
Zagreb, 3. lipnja 2013. godine.

Cijenjeni visoki uzvanici, poštovane dame i gospodo, kolegice i kolege,
a napose naši današnji slavljenci!
Uzoriti kardinalu, veliki kancelaru,
kolega rektore, prorektori, nastavnici,
djelatnici i studenti ovoga Sveučilišta,

raduje me da Vas mogu pozdraviti po drugi put u ove dvije godine kao jedno
od naših hrvatskih sveučilišta.

Raduje me svaki Vaš napredak koji je vidljiv na svakom koraku.

Svi znamo da su preteče svih sveučilišta koja danas postoje u Republici Hrvatskoj, svih
javnih sveučilišta, bila u Crkvi, u crkvenim učilištima od Zadra, Zagreba, Osijeka, da dalje
ne nabrajam. Nema sveučilišnog rada u Hrvatskoj koji nije imao svoje preteče u crkvenom
obrazovanju.

Zato je osnutak Hrvatskog katoličkog sveučilišta jedna punina koja nadopunjuje
prazninu koja je, rekao bih, postajala u hrvatskom visokoškolskom prostoru.

Uvjeren sam da kao što je i misija ovog Sveučilišta specifična, ali i s druge strane ona,
kao što sam malo prije rekao, nadopunjuje hrvatski visokoškolski prostor i vjerujem da ćemo
imati i više suradnje sa svim hrvatskim sveučilištima a jednako tako da će Hrvatsko katoličko
sveučilište dobiti onaj status, koje bi trebalo imati. Jer, ono jest specifično, ali ono nije klasično
privatno sveučilište, budući da ga financira država pa bi trebalo po mom mišljenju imati
drugačiji status u okviru hrvatskih visokih učilišta odnosno organizacije visokoobrazovnih
sveučilišta.

Jednako tako vjerujem s obzirom na predstojeći ulazak u Europsku uniju da će se
Hrvatsko katoličko sveučilište, kao i sva druga hrvatska sveučilišta, ravnopravno uključiti u
europski visokoškolski prostor, a na tom putu potrebna nam je najviše zajednička suradnja i
zajednički projekti.

Od srca čestitam svima današnji dan. Želim da geslo *Lux vera* bude istinsko svjetlo za kojim
ćete ići u budućnost.

Čestitam današnji Dan Sveučilišta nastavnicima, studentima i svima ostalima.

Hvala lijepo!

Akademik Zvonko Kusić,
predsjednik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti
Pozdravni govor na proslavi Dana Hrvatskoga katoličkog sveučilišta
Zagreb, 3. lipnja 2013. godine.

Uzoriti kardinalu Bozaniću,
predsjedniče Republike,
gradonačelnice,
zamjenice ministra,
nuncij,
rektore,

sve vas najsrdačnije pozdravljam u ime Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti.

Ovo mi je drugi put da tu govorim. Prošlo je godinu dana i sad smo opet pred jednim
povijesnim trenutkom, pred ulaskom u Europsku uniju.

Svi mi ovdje smo jedna privilegirana generacija koja je doživjela taj tisućljetni san: os-
tvarenje hrvatske slobodne države, a sad već ulazimo u novu asocijaciju.

I kao da se povijest ubrzala i kao da to prenaplo dolazi.

Mi osjećamo u društvu stalno preispitivanje i izvjesnu dezorijentiranost: kako će nam
biti u tom društvu, što trebamo raditi, kakve projekte, što nas tamo čeka i u tim situacijama
uvijek čovjek traži neki autoritet, instinktivno osjeća potrebu za nečim stabilnim, povijesno
tradicijskim, koji bi mu osigurao snalaženje u novim uvjetima i kada se govori o raznim vri-
jednostima, koje nam trebaju služiti u toj novoj budućnosti, uvijek se znanje, znanost i obra-
zovanje spominje kao najvažnije.

Naš zajednički osnivač Strossmayer, već i prije 152. godine kad je osnovao Akademiju
i kad je kasnije osnovao Sveučilište, tada je smatrao da će Slaveni, pojednostavnjeno Južni
Slaveni pa Hrvati, osigurati svoje mjesto u toj zajednici, prema Germanima i Romanima, samo
sa znanostu.

On je smatrao da su znanje, obrazovanje, kultura i umjetnost, to nešto što će tadašnjoj
Hrvatskoj, koja u to doba nije imala ni svoje institucije osigurati njeno mjesto.

Danas, kad ulazimo u Europu, vidimo da će našu poziciju u Europi, u tom globaliziranom
svijetu, osigurati naša znanost, znanje i obrazovanje.

To je naše najjače oruđe, a kultura i umjetnost će biti ono što će čuvati naš identitet i
eventualno čak pridonijeti stvaranju europskog identiteta.

Crkva koja je bila jedna od najvećih čuvara hrvatskog identiteta kroz povijest, koja je

bila simbolični supstitut za državnost kroz povijest, ima tu jako važnu ulogu.

Osnivanje katoličkog sveučilišta je ne samo potrebno nego sigurno obogaćuje naš sveučilišni obrazovni sustav i sigurno će pridonijeti tom našem ulasku u Europu gdje dijelimo zajedničke kršćanske korijene.

Ono što bih ja volio da se sveučilište proširi i na sva druga područja.

Suradnja s katoličkim sveučilištima bit će jako važna. Ja mogu reći osobno i da znam da su katolički medicinski fakulteti i katoličke bolnice imaju najveći prestiž u svijetu i da se smatraju uzorom standarda.

Evo, s tim riječima čestitam Rektor, nastavnicima, prorektorima, studentima, Velikom kancelaru sa željom da sveučilište dalje napreduje i da nam bude jedan od tih oslonaca u ovom našem okruženju koje nas čeka za mjesec dana.

Hvala vam!

Milan Bandić, gradonačelnik Grada Zagreba
Pozdravni govor na proslavi Dana Hrvatskoga katoličkog sveučilišta
Zagreb, 3. lipnja 2013. godine.

Poštovana Ekscelencijo, mons. D`Errico,
Poštovani predsjedniče Republike, g. Josipoviću,
Mnogopoštovani domaćine, uзорiti kardinale Bozaniću,
Cijenjeni rektore Hrvatskog katoličkog sveučilišta, prof. Tanjiću,
Uvažana gospodo i uzvanici iz našeg crkvenog, društvenog, kulturnog i akademskog života,
Nadasve cijenjeni gosti iz prijateljske Mađarske, na čelu s uзорitim kardinalom Erdoa,
Dragi prijatelji!

Od srca vam čestitam Dan hrvatskog katoličkog sveučilišta, najljepše vas pozdravljam i svima vama želim ugodan boravak u gradu Zagrebu!

I odmah da kažem na početku ove crkvene i društvene svečanosti prvoga reda: grad Zagreb kao i hrvatski narod u cjelini ponosni su na svoju trinaeststoljetnu pripadnost kršćanskoj obitelji i tradiciji.

Katolička crkva, vjerom, duhovnošću i svojom misijom, sudbinski je oblikovala hrvatsku povijest i kulturu, dala je ogroman doprinos u izgradnji nacionalnog identiteta.

Ovaj svečani dan slavimo istovremeno s početkom rada novog saziva Gradske skupštine i mojim novim gradonačelničkim mandatom.

Dvije poruke upućujem vam u toj prigodi:

- Nastavit ću raditi 365 dana u godini, na raspolaganju građanima ali i vama i vašoj plemenitoj misiji,

- Prisjetimo se također poruke pape Franje kako je „moćan čovjek onaj koji služi drugima.“ To je moje osobno geslo, blisko vašem učenju, ali i istinsko geslo novog i budućih saziva Gradske skupštine.

Gradska uprava zagrebačka i Zagrebačka nadbiskupija imaju veoma razvijenu suradnju na polju socijalne i karitativne djelatnosti, kulture i umjetnosti, zaštite kulturne baštine i povijesnog nasljeđa.

Grad Zagreb se ponosi činjenicom što su upravo u našem Gradu ponikle neke od najznačajnijih katoličkih institucija, kao što su npr. Kršćanska sadašnjost, najveća kršćanska izdavačka kuća u Jugoistočnoj Europi, i prije i danas; ili npr. hrvatsko izdanje Biblije na čelu s fra Bonaventurinom Dudom, koji je predvodio, kako se figurativno izrazio „Štab Božje providnosti“, u kojem su bili naj eminentniji hrvatski intelektualci: književnici i pjesnici, filozofi i teolozi, lingvisti i prevoditelji....

U takve velike epohalne i povijesne događaje u novije vrijeme svakako ide blagoslov i kamen temeljac za Hrvatsko katoličko sveučilište, čiji Dan danas obilježavamo.

Zahvalni smo Hrvatskoj biskupskoj konferenciji i Zagrebačkoj nadbiskupiji što su ga utemeljili i pokrenuli s uzvišenom svrhom i plemenitom nakanom da, kako reče kardinal Bozanić, „crkva vršeći svoje poslanje pomogne u sustavu visokog obrazovanja Hrvatske i da svoje mogućnosti usmjeri u društveni prostor“.

A Hrvatsko katoličko sveučilište nedvojbeno doprinosi razvoju kršćanske kulture, kulture dijaloga i napretku hrvatskog društva.

Jer, kako je proročanski i nadahnuto zapisao blaženi Papa Ivan Pavao II u svom čuvenom i na pedesetak jezika prevedenom Testamentu za treće tisućljeće: „Izgradnja svijeta bez Boga, prije ili poslije, uvijek završava protiv čovjeka. A između vjere i zdravog razuma, dodaje Sv. Otac, ne može biti nikakvog bitnog sukoba!“

S tom mišlju, Ad gloriam Dei et Patriae, dragi prijatelji, još jednom najsrdačnije vas pozdravljam, a Hrvatskom katoličkom sveučilištu želim puno plodova srca i uma!
Hvala!

prof. dr. sc. Ivo Josipović,
Predsjednik Republike Hrvatske
Pozdravni govor na proslavi Dana Hrvatskoga katoličkog sveučilišta
Zagreb, 3. lipnja 2013. godine.

Poštovani gospodine kardinale,
Poštovani gospodine nunciju,
Poštovani gradonačelnice grada Zagreba,
Poštovani Predsjedniče HAZU,
Poštovana pomoćnice ministra znanosti, obrazovanja i sporta,
Poštovani rektore Hrvatskog katoličkog sveučilišta,
Poštovani rektore Katoličkog sveučilišta Pazmani Peter iz Budimpešte,
profesorice i profesori,
studentice i studenti,
visoki uzvanici!

Srdačno vas pozdravljam prigodom obilježavanja Dana Hrvatskog katoličkog sveučilišta, koje se, svojim razvojem i rezultatima u ovih nekoliko godina, pokazuje prepoznatljivim akterom hrvatskog akademskog života.

Katolička crkva koja je osnivač vašega Sveučilišta, kroz povijest je u obrazovnom razvoju hrvatskoga naroda i u izgradnji i očuvanju nacionalnog i kulturnog identiteta imala nemjerljivu ulogu.

I hrvatska sveučilišna tradicija započela je u krilu Katoličke crkve, još u 17. stoljeću, kada su tadašnjoj Isusovačkoj akademiji u Zagrebu, diplomom kralja Leopolda I., priznati status i povlastice visokoškolske ustanove, na kojoj se razvijaju studiji filozofije i teologije.

O osnutku hrvatskog sveučilišta i njegovom razvitku nije moguće govoriti, a da se ne istakne uloga biskupa Josipa Jurja Strossmayera, čijom pojavom započinje postupno ostvarivanje ideje o modernom hrvatskom sveučilištu. Iz današnje perspektive gledajući pojavu Strossmayera, velikoga mecena i vizionara hrvatskog obrazovanja, kulture i umjetnosti, te posebno njegovu ulogu u razvitku modernoga sveučilišta, treba istaknuti kako je ona bila epohalna, s izuzetnim doprinosom baštini hrvatskoga naroda.

I vi s ponosom možete reći da ste dio te tradicije.

Raduje me kada vidim da zaista vrijedno radite, da iz godine u godinu Sveučilište obogaćujete novim programima, a osobito me raduje što ste dio javnoga života i što organizirate tribine na kojima negujete dijalog, na kojima sudjeluju oni koji nisu katolici i oni koji drugačije misle. To me podsjeća na tradiciju koju su stvarali, još od sredine 60-ih godina, ljudi okupljeni oko Kršćanske sadašnjosti

– poput Šagi-Bunića, Bajsića i Turčinovića. Oni su neumorno promicali duh otvorenosti, hrabrosti, tolerancije, želje za upoznavanjem i dijalogom. I oni će, kao vizionari, ostati zauvijek zapisani u duhovnoj i kulturnoj baštini hrvatskoga naroda.

Upravo tu vidim iznimnu važnost vašega Sveučilišta jer danas mi se čini odlučnim za napredak hrvatskog društva oživljavanje tradicije akademskog, političkog i svakog drugog dijaloga. Dijalog nam danas nedostaje.

Malo stariji u ovoj prostoriji sjećaju se čuvenog javnog dijaloga uglednih profesora, teologa i filozofa, vjernika i ateista, Mije Škvorca i Branka Bošnjaka, sedamdesetih godina prošloga stoljeća. Obnavljanje tradicije dijaloga veliko je dostignuće i na tome vam čestitam.

Danas, u vremenu ozbiljne i dugotrajne gospodarske i društvene krize u kojoj se nalazimo, znanost i visoko obrazovanje trebaju biti motor i pokretač hrvatskoga društva, i kao što bi rekao Strossmayer, „jedino su ufanje u našu bolju budućnost“. A to je i jedini put prosperiteta u zajednici europskih naroda kojoj pristupamo za manje od mjesec dana.

Europe se ne smijemo bojati. Europa je naša prošlost. Europa je naša sadašnjost, a još više naša budućnost. Europa će biti mjesto novoartikulirane hrvatske afirmacije. Siguran sam da ona neće biti ono čega se neki boje: grobnica hrvatskog identiteta. Ona će biti polje na kojem će se hrvatstvo, hrvatska kultura i tradicija dodatno afirmirati.

Zato i od akademske zajednice dodatno očekujem da to zaista tako i bude. Zato sada od cijele sveučilišne zajednice očekujem da još snažnije doprinosi ostvarenju vizije Strossmayera i njegovih nasljednika, a od institucija vlasti da je u tome podržavaju. Vizija suvremenog hrvatskog društva, vizija suvremenog europskog društva, obuhvaća vrijednosti poput solidarnosti i pravednosti. Na planu obrazovanja ona sasvim sigurno podrazumijeva dostupnost obrazovanja pod jednakim uvjetima svakom mladom čovjeku, jačanje znanja i znanosti, usvajanje novih tehnologija te integraciju u europski obrazovni i znanstveni prostor.

Svjedoci smo kako već niz godina kroz reforme znanosti i obrazovanja, neki put i bolno, tražimo model koji će biti najbolji za ostvarenje ovih ideala. Sigurno bi trajalo dugo vremena upustiti se u raspravu o nekim današnjim, suvremenim aspektima reformi obrazovanja, ali bih želio reći da ste Vi, gospodine rektore i Vaše Sveučilište, na neki način, u boljoj poziciji od drugih hrvatskih sveučilišta. Naime, puno je teže reformirati, promijeniti nešto što postoji stoljećima nego izgraditi nešto novo i moderno.

Upravo zato su i moja očekivanja velika. Očekujem da ćete u narednim godinama razvijati nove studije, da ćete vaše studije utemeljiti na najvišim standardima koji postoje, ali da ćete tražiti možda i neke nove putove, koji su možda i drukčiji nego onaj kojim danas idu ostala hrvatska sveučilišta.

Ja sam od onih koji ne vjeruju u uniformnost. Ne vjerujem da sva hrvatska sveučilišta moraju biti sagrađena na istom modelu. Volio bih vidjeti, recimo, jedan pravni fakultet s potpuno drukčijim ustrojem i programom. Tako da mi, na Sveučilištu u Zagrebu, imamo konkurenciju s kojom ćemo se nadmetati u izvrsnosti.

Jednom riječju, ja sam od onih, a mislim da nas je ovdje puno, koji misle da Hrvatsko katoličko sveučilište ima vrlo važnu ulogu i od onih koji se nadaju da će se ta uloga ostvariti. Kažete vi: *Lux vera*, a ja bih, čestitajući vam vaš dan, rekao: *Fiat lux!*

KRIST SVEVLADAR,
detalj freske na svodu Biskupske kapele sv. Stjepana Prvomučenika, Zagreb, XIV st.

Dies Academicus
3. lipnja 2013.

***Može li obrazovani Europejac naših dana vjerovati
u božanstvo Sina Božjega Isusa Krista?***

***Uzoriti gosp. kard. Péter Erdő,
nadbiskup ostrogonsko-budimpeštanski i primas Mađarske,
predsjednik Vijeća europskih biskupskih konferencija***

1) Prije nego započnemo govoriti o božanstvu Isusa Krista, valja se zapitati, imaju li naši suvremenici, europski intelektualci, veliku poteškoću ili pak neku posebnu pogodnost da povjeruju u Božju opstojnost. Tu nam se, izgleda, otvaraju kontradikcije:

a) Religijska vjera, kao ljudski izraz, sigurno se ne može objasniti nekim jednostavnim ateističkim izrazom, npr. putem poznatog historijskog materijalizma ni dijalektikom tradicionalnog marksizma. U vrijeme mog studiranja, službeni ateizam se tumačio preko koncepta materije. U tom pogledu, čak je i službena ideologija bila primorana distancirati se od "primitivnih pogleda" poput onoga: ono što ne vidimo to ni ne postoji. Poslije prvog putovanja u svemir Jurija Gagarina, u šali se govorilo kako je on bio "gore", ali da nije susreo Boga. Zastalno, ideolozi su znali kako ne može biti jedini kriterij pravog postojanja ono što mi svojim očima vidimo, pa čak ni u svijetu "materijalnih" bića. Ali, dakle, koji je to kriterij? Ideološki odgovor je bio više ili manje sofistički. Tumačilo se da je "materija sve ono što stvarno postoji". Da je takvo promišljanje, na prvi pogled logično, ali u stvarnosti iskrivljujuće, bilo istinito, svi bismo bili materijalisti, budući da ne nječemo opstojnost svih stvari. Neki pak, ili ti isti ideolozi, dopuštali su – a to je sličilo već na hegelijanstvo – da duh može postojati, ali samo na sekundarni način, kao produkt materije, a ne obratno.

b) Takav pogled, takav izraz, ipak danas više ne izgleda privlačan za veliku većinu intelektualaca našeg kontinenta. Neki su umorni i nepovjerljivi prema filozofiji kao takvoj. Pa su stoga skloni nekom – nazovimo ga tako! – primitivnom agnosticizmu, koji kaže: ono što je tako istančano i sofisticirano kao pojam materije i duha, ili čak ono što pripada cjelini univerzuma, neovisno ili upravo poradi napretka znanstvenih spoznaja, ne može se spoznati ljudskim umom. Stoga ni ne vrijedi trošiti mnogo vremena na takva promišljanja.

c) Valja priznati kako je koncept materije postao još nesigurniji. Kažu da nema jasne razlike između materije i energije, već da postoje dinamičke transformacije između ta dva načina postojanja. Također i nuklearna istraživanja čine da je materiju sve teže zamišljati. Upravo atom nije atom, tj. nedjeljiv, nije neka fiksna cjelina s izmjerljivom ekstenzijom itd. U novije vrijeme se raspravlja i o tamnoj energiji, o antimateriji, kako bi se protumačilo neke fenomene koji su bili već opaženi u astronomiji. Sve to ne izgleda toliko negativno za religijsku vjeru, ili za spremnost za vjerovanje u druge, još čudesnije, dimenzije stvarnosti. Također i istraživanja mozga, o psihološkim funkcijama, o fenomenima ljudskog duha, koji su još neprotumačeni, kao i o dimenzijama sposobnosti ljudskog bića da priopćuje ili osjeća nezavisno od velikih udaljenosti, nadilazeći čak i trenutak smrti – ali koji pak točno trenutak smrti?! Među intelektualcima opažamo, dakle, izvjesnu senzibilnost prema onostranom, prema postojanju duhovnog svijeta. Međutim, ako pojam materije nije jasan, ne može to biti ni duhovni koncept. I navlastito: kako možemo označiti granicu između materijalnog svijeta i onog duhovnog? Te također: kako možemo razlikovati ovaj svijet, kojega mi kršćani možemo nazivati i stvorenim svijetom, od stvarnosti samog Boga, od transcendencije? Napast prema panteizmu je, dakle, velika. Različiti oblici, više ili manje, panteističkog držanja, izgleda da u modi.

2) Iz te podloge proizlazi problem Kristova božanstva. Ne izgleda stoga previše teško nekima prihvatiti "neko određeno božanstvo" Isusovo, ali i od svih nas, također i od svih stvari koje postoje. Nemali nas je broj intenzivno zaokupljen "božanskom iskrom" skrivenom u svima nama. Za neke, nije samo povijesno-pjesnička fraza ona koja se danas pjeva u himni Europske unije riječima Friedricha Schillera: "Freude, schöner Götterfunken" – O radosti, lijepa božanska iskro. Kako, dakle, objasniti bitnu razliku između Boga stvoritelja i stvorenog svijeta? Samo na osnovi te distinkcije možemo oblikovati ideju o pravom, punom i specifičnom božanstvu Isusa Krista.

3) Među argumentima za Božju opstojnost i za definiciju istinskog pojma Boga, koji su bili prihvaćeni u povijesti filozofije, koncept materije nije bio temeljan. Već je Platon naglasio kako se o bogovima i o božanskim bićima može govoriti na različite načine. Međutim, zadaća je filozofa protumačiti kakav je bog. I njegov je odgovor da je bog „onaj koji je bolji sa svih motrišta” (*Res Publica* 381b), i poradi toga nepromjenljiv: „bog kojemu se ne bi moglo pripisati ono što je najbolje u svim stvarima, ne bi zasluživao božanski predznak; bog koji bi se mijenjao, mogao bi se promijeniti samo na lošije”¹. To znači da se takav filozofski pogled ne zanima za pojam materije i duha, već za druge kategorije kao što su dobrota i nepromjenljivost. Savršenost i nepromjenljivost zastalno su međusobno povezane. U tome se osjeća neki dio transcendencije, budući da nepromjenljivo i savršeno može biti na neki način temelj stvari koje su promjenljive i nesavršene. Neizravno, dakle, proizlazi također i veliko pitanje o osnovama postojanja. Prva filozofija – ili kako danas kažemo – metafizika Aristotelova definira samu sebe kao „znanje koje se odnosi na podrijetlo i uzrok svih bića i znanje koje se odnosi na bitak kao bitak i na njegove sveopće attribute. Shvaćena u svojom prvom značenju, prva filozofija je 'teološka', budući da se bavi onim božanskim (*Metaphysica*, 1046a)”².

Božansku su transcendenciju nastojali izraziti mnogi filozofi, već od antike, poput Plotina, Porfirija, Prokla, potom kršćanski pisac nazivan Dionizije Areopagita, te pod njegovim utjecajem također i kršćanski mislioci, srednjovjekovni i renesansni kao Nikola Cusano, posredstvom negativne teologije mističnog značaja, koja je bila svjesna duboke razlike između cjelovitosti i temeljnosti Božje opstojnosti i ograničenog načina postojanja svih drugih bića. U mističnom ili također i u duhovnom pogledu, trebalo se i treba moći također govoriti o Njemu, sve u saznanju da su naše riječi slabe i jedva prikladne da bi izrazile puninu i apsolutnost Njegove stvarnosti. Mi drugi, zajedno s našim jezicima i našim konceptima, pripadamo ovom svijetu. Iako stvoreni svijet odražava lice Stvoritelja, iako je čovjek stvoren na sliku Božju (Post 1,27), naša vjera ne prihvaća predegzistenciju, a ni čak su-vječnost ljudske duše s Bogom³ nego je od Njega stvorena. Susrećemo se, dakle, uvijek iznova s prevelikom poteškoćom, kako govoriti o jedinom pravom Bogu.

4) Doduše, ta poteškoća se odnosi već i na problem izražavanja našeg prirodnog

1 V. MELCHIORRE, *Dio*, u: *Enciclopedia Filosofica*, Milano, 2006., III, 2883.

2 Isto.

3 H. DENZINGER– P. HÜNERMANN, *Enchiridion symbolorum definitionum et declarationum de rebus fidei et morum. Edizione bilingue*, Bologna, 1996., br. 201; 285; 455; 685.

iskustva, našeg promišljanja glede stvorenog svijeta, naših zaključaka glede Stvoritelja. Postoji i jedan drugi aspekt iste poteškoće: onaj komunikacije između čovjeka i Boga. Već u stvaranju univerzuma, Bog je iskazao nešto od sebe, manifestirao je svoju volju. Nego, jesmo li svi mi koji vjerujemo u božansku objavu uvjereni da je osobni Bog, svjesno, slobodan u svojoj volji, tražio kontakt s nama, ljudskim bićima? Upravo tu mogu početi za naše suvremenike, s jedne strane, poteškoće, s druge strane, neke najprivlačnije crte naše vjere u Krista.

Svjetski mediji su puni spekulacija, poetskih vizija, promišljanja više ili manje znanstvenih, o hipotezi postojanja drugih kultura, drugih intelektualnih bića u svemiru. Kako bi se mogla predstaviti, kakva bi mogla biti neka druga izvanzemaljska civilizacija? I iznad svega: kako se možemo staviti u kontakt s tim inteligentnim bićima? Ili: jesmo li već u kontaktu s njima? Što bi nam mogao donijeti takav susret? Obogaćenje ili vrlo veliku opasnost? Na gotovo očajnički način, čovječanstvo šalje radiofonske signale u svemir, kako bi se tražio kontakt s drugim intelektualnim bićima. Ali što moraju sadržavati te poruke? Na kojem jeziku trebaju biti formulirane da bi bile razumljive? Tolika se postavljaju pitanja. A pričamo samo o mogućem kontaktu između različitih inteligentnih stvorenja unutar ovog svijeta, nije riječ o anđelima, nije riječ o mogućnosti našeg osobnog kontakta s Bogom.

Upravo je On, neusporedivo inteligentniji od nas, taj koji nalazi, koji mora naći način kako bi ušao u dijalog s nama. Bog može i hoće govoriti čovjeku. Međutim, najveća i najcjelovitija mogućnost za stupiti u takav kontakt s našim osjećajima i s našim razumom, jest govoriti nama na ljudski način, predstaviti nam se kao pravi čovjek i pravi Bog. Poradi toga se u Prologu Evanđelja po Ivanu govori o Riječi, o Božjoj Riječi koja je postojala oduvijek, koja je bila Bog, i koja je tijelom postala, da bi oni koji je prihvate imali "moć da postanu djeca Božja" (Iv 1,12). Ako današnji čovjek ozbiljno postavi pitanje opstojnosti apsolutnog Boga, transcendentnog i osobnog, mora istraživati i mogućnost komunikacije između Boga i čovjeka. S jedne strane, kristološka dogma iz Kalcedona je postavila zauvijek osnove kršćanskog promišljanja o osobi Isusa Krista. U definiciji simbola vjere iz Kalcedona, zapravo se kaže: "Slijedom Svetih Otaca, mi jednoglasno poučavamo ispovijedati jednog i jedinog Sina, Gospodina našega Isusa Krista, savršenog u svome božanstvu i savršenog u svojoj čovječnosti, pravog Boga i pravog čovjeka, razumne duše i tijela, konsustancijalnog s Ocem poradi božanstva i konsustancijalnog s nama poradi čovječnosti"⁴. S druge strane, upravo teologija druge polovine XX. stoljeća naglašava istraživanje osobe povijesnog Krista⁵. Benedikt XVI. je bio taj koji je u svojoj velikoj sintezi o Isusu iz Nazareta uvjerljivo i snažno pokazao kako su Krist vjere i povijesni Isus ista osoba te kako razlog vjere u Krista kao Sina Božjega, kao pravog čovjeka i pravog Boga, povijesno proizlazi iz ponašanja, naučavanja, konačno iz samorazumijevanja samog Isusa. Stoga, nema razlike, nema odvajanja između Krista vjere i povijesnog Isusa⁶. Na razini povijesnih istraživanja doktrinalnog razvoja koji je vodio prema kristalizaciji dogme iz Kalcedona, Alois

4 H. DENZINGER – P. HÜNERMANN., br. 301, op. cit., 169.

5 Usp. A. SCHILSON, *Christologie*, III. 3, u: *Lexikon für Theologie und Kirche*, 3. izd., KASPER *et alii*, Freiburg-Basel-Wien 1993-2001. [2006.], II, 1171.

6 J. RATZINGER / BENEDIKT XVI, *Isus iz Nazareta*, Split, 2007.

Grillmeier je uspio dokumentirati – predstavljajući i heterodoksne struje – , povijesni *iter* između Biblije, preko Crkvenih Otaca pa sve do razdoblja velikih sabora. Dakle, istraživanje povijesti katoličkih ideja, tj. onih ortodoksnih o Kristu, pruža nam isti okvir⁷ kao i izravno istraživanje osobe i samorazumijevanja Isusa iz Nazareta. Stoga nije slučajno Grillmeier 1979. svoje djelo posvetio upravo Josephu Ratzingeru, tadašnjem Münchenskom nadbiskupu.

Tako je upravo Krist taj u kome možemo vidjeti slavu Oca, On jest mjesto susreta između Boga i čovječanstva, kao što pjeva sv. Grgur Nazijanski:

"O radosna sojetlosti,

Vječni sjaju Oca svetog i blaženog,

Kriste Isuse.

...

Sav svijet proglašava tvoju slavu".

5) Što to sve govori "glasovitom današnjem europskom intelektualcu" o kojemu pričamo? Do sada nismo razmislili o značenju biti intelektualca ni o specifičnosti europskog mislioca. *Intelektualac jamačno nije samo osoba koja posjeduje sveučilišnu diplomu.* Odijelo ne čini čovjeka! A navlastito danas, kad oko polovina mladeži našeg kontinenta pohađa neku visokoškolsku ustanovu. U komunističkim zemljama, zapravo, u okviru planskog gospodarstva, država je odredila broj mladih koji je mogao biti upisan na pojedinim studijima pojedinih sveučilišta. Ti su brojevi bili relativno niski, budući da su bili procijenjeni u odnosu na potrebe predviđene za socijalističko gospodarstvo. Stoga su ispiti za upis na sveučilište bili teški. Mnogi su kandidati bili odbijeni. Bio je također određen i postotak mladeži za upis prema njihovu društvenom podrijetlu. Npr. određeni je postotak morao biti iz radničkih obitelji, drugi iz seljačkih obitelji, mali postotak iz obitelji intelektualaca. Postojale su i neke privilegije čak utvrđene zakonima, prema kojima su djeca ili rodbina nositelja nekih državnih odličja ili obnašatelja nekih određenih službi morala u svakom slučaju biti upisana na bilo koje sveučilište. Pripadati skupini intelektualaca značilo je mnogo do 1989. Čak se i u malim oglasnicima u novinama moglo naći ponude za brak s preferencijom za partnera "sa sveučilišnom diplomom". Danas, u građanskom društvu, nije toliko diploma ta koja ima vrijednost, nego više uvjeti koji proizlaze iz onoga što se posjeduje itd., uz – naravno – osobne karakteristike. U nekom dubljem smislu, ipak, intelektualac je osoba koja razmišlja o velikim pitanjima života, koja poznaje razna područja kulture, također i izvan granica svog vlastitog zanimanja. Unatoč povećanju broja onih koji imaju sveučilišno obrazovanje, pravih intelektualaca izgleda da u Europi ima manje nego što ih je bilo prije pola stoljeća. To naravno ovisi i o padu razine gimnazija, o nestabilnoj atmosferi kako u obrazovanju, tako i u svijetu rada, pa tako i u vrednotama koje se primaju u odgoju.

7 A. GRILLMEIER, *Jesus der Christus im Glauben der Kirche*, I, Freiburg im Breisgau, 1990. [2004.], 14-184; 222-345; 403-413; itd..

A što znači biti *europski* za intelektualca? Ako obično kažemo kako Europa nije neki koncept čisto zemljopisni ili politički, već više kulturni, onda moramo tražiti također specifičnost kulturnog europskog identiteta. I u tome se sigurno pojavljuje judeo-kršćanska baština, ali također i ona grčko-rimska sa značajnim egipatskim, perzijskim, babilonskim utjecajima. Naravno, ne nedostaju ni tradicije keltskih, germanskih, slavenskih, ugro-finskih naroda, tragovi turskih, arapskih i drugih utjecaja. Element koji je najviše spojen sa vizijom svijeta jest ipak kršćanstvo. Istina, u mnogim dijelovima kontinenta, u mnogim skupinama društva, kršćanska je intelektualna nazočnost jako oslabila. A ipak, nema drugog zajedničkog temelja koji bi bio tipičan za kontinent. Prosvjetiteljska ideologija, s jedne strane, nije svugdje prodrla u cijelo društvo, s druge strane, i ona sama bila je ipak na neki način povezana s kršćanskim nasljeđem. To je očito danas, kada se neka zakonodavstva počinju odmicati od klasičnog smisla ljudskih prava i vizije određenog naravnog prava, dajući više prostora subjektivnim elementima. Ali subjektivizam nije europski. Može se pokazati i u drugim kontekstima i nema, upravo zbog svoje naravi, tipični sadržaj, već je različit ovisno o pojedincu. Stoga ne može biti zajednička pozitivna osnova neke specifične kulture.

Dakle, današnji europski intelektualac je osoba zainteresirana za velika pitanja života i svijeta, osoba koja traži smisao i vrednote kako za pojedince tako i za društvo, poznaje važne sadržaje kršćanskog i grčko-rimskog nasljeđa i ima na umu sve to makar kao moguće elemente odgovora na temeljna pitanja.

6) Europski, današnji intelektualac može stoga postaviti pitanje o opstojnosti i o pojmu Boga, može naći pozitivni odgovor u priznanju njegova postojanja. A kad jednom prizna Boga kao transcendentnog i apsolutnog, može i mora razmisliti i o mogućnosti komunikacije s Bogom. A onda proizlazi da europski intelektualac ne može odbaciti ideju, koja je u početku gotovo nezamisliva našoj ljudskoj mašti, da je upravo osoba Isusa Krista ta u kojoj možemo susresti Boga na način koji je najprikladniji sposobnostima ljudskog bića.

Sve u svemu, europski intelektualac nije nužno vjernik. Ali to nužno nije nitko! Vjera u Krista, tj. punina kršćanske vjere, ustvari, nije neki jednostavni zaključak ljudskog promišljanja, već je dar Božji, to je milost. Tu pak milost pruža Bog, "koji hoće da se svi ljudi spase i da dođu do spoznaje istine. Jedan je jedini, ustvari, Bog, i jedan je jedini također posrednik između Boga i ljudi, čovjek Krist Isus" (1Tim 2,4-5). Moramo o toj činjenici svjedočiti. Moramo biti vjesnici toga i misionari u novoj evangelizaciji Europe. U tom uvjerenju moramo biti sjedinjeni s našom drugom kršćanskom braćom, kako bi jedinstvo moglo ojačati naše svjedočenje.

S talijanskog preveo: Emilio Marin

CHRIST PANTOCRATOR, a detail, Bishop's Chapel of St. Stephen Protomartyr in Zagreb, 14th century

Dies Academicus

3 June 2013

Can an educated European today believe in the divinity of the Son of God, Jesus Christ?

His Eminence, Cardinal Péter Erdő,

Archbishop of Esztergom-Budapest and Primate of Hungary,

President of the Council of the Bishops' Conferences of Europe

- 1) Before we start speaking about the divinity of Jesus Christ, one should ask the following question: Have our contemporaries, European intellectuals, a great difficulty or some special ease to believe in the existence of God? Some contradictions seem to arise there:
- Religious faith, as human expression, certainly cannot be explained by some simple atheistic expression, f.i. by means of well-known historical materialism or dialectic of traditional Marxism. At the time of my university studies, official atheism was explained using the concept of matter. In this respect, even the official ideology was forced to distance itself from the “primitive view” such as this: what we cannot see does not exist. After Yuri Gagarin’s first journey to outer space, there were jokes about him being “up” there but not having met God. Certainly, ideologists knew that what we can see with our own eyes cannot be the only criterion of true existence, not even in the world of “material” beings. But what is the criterion? The answer provided by ideology was more or less sophistic. It was explained that “matter is everything that really exists”. If this view, which, at first sight, is logical but in reality distorting, had been true, then we would have all been materialists since we do not deny the existence of all things. Some, or these same ideologists, conceded that – and this already resembled Hegelianism – spirit can exist however only in a secondary way, as a product of matter and not vice versa.
  - However, such a view, such an expression no longer seems attractive today to an overwhelming majority of intellectuals on our continent. Some are tired and distrustful of philosophy as such. And for this reason they are inclined to some – let us call it this way! – primitive agnosticism, which says: that which is so subtle and sophisticated such as the notion of matter and spirit, or even that which belongs to the entirety of the universe, independently or just because of the progress of scientific findings, cannot be understood by the human mind. Therefore, it is not worthwhile to spend much time on this kind of thinking.
  - One should admit that the concept of matter has become even more precarious. They say there is no clear-cut difference between matter and energy, but rather dynamic transformation between these two modes of existence. Nuclear researches also contribute to the fact that it is getting ever more difficult to imagine matter. The very atom is not an atom, it is not indivisible, it is not a fixed unit with a measurable extension etc. Recently, there have been discussions about dark energy and antimatter so that some phenomena that were earlier observed in astronomy could be explained. All of this does not appear to be so negative for religious faith or for the preparedness to believe in other, even more miraculous, dimensions of reality. Also, brain research, research on psychological functions and phenomena of the human spirit, which are yet unexplained, as well as research on the dimensions of the human being’s ability to communicate and feel independently of great distances, going even beyond the moment of death – but which moment of death exactly?! Among intellectuals, one can, therefore, observe certain sensitivity towards the ulterior and the existence of a spiritual world. However, if the concept of matter is unclear, then the concept of spirit cannot be clear either. And especially: How can we mark a line, a limit between the material world and the spiritual one? And further: How can we distinguish this world, which we, Christians, can also call a created world, from the reality of God Himself, from transcendence? Consequently, the temptation of pantheism is great. It seems that different forms of, more or less, pantheistic attitude are en vogue.

- The issue of Christ’s divinity arises from this background. For this reason, it does not seem too difficult for some to accept “some certain divinity” of Jesus, but also of all of us, and also of all the things in existence. There are many of us who are deeply preoccupied with the “spark of the gods” concealed in all of us. For some, the rhymes of today’s anthem of the European Union by Friedrich Schiller “Freude, schöner Götterfunken” (Joy, beautiful spark of the gods) are not just a historical-poetic phrase. Consequently, how can one explain the essential difference between God the Creator and the created world? It is only on the basis of this distinction that we can shape the idea of the true, full and specific divinity of Jesus Christ.
- The concept of matter was not fundamental among arguments in favour of God’s existence and for the definition of the true concept of God, which were accepted in the history of philosophy. Plato already emphasised that one can speak of gods and divine creatures in different ways. However, the task of a philosopher is to explain what God is like. And Plato’s answer was that God “is in every way perfect?” (*Res Publica* 381b), and therefore unchangeable: “God would not deserve a divine sign if the very best in all things could not be attributed to Him; God who would change, could change only for the worse”¹. This means that such a philosophical view does not take interest in the notion of matter and spirit but rather in the other categories such as goodness and invariability. Perfection and invariability are certainly mutually interconnected. There, one feels some part of transcendence, since the invariable and the perfect can, in some way, be the foundation of things which are changeable and imperfect. The great question about the basis of existence thus derives from it. The first philosophy or - as we call it today - Aristotle’s metaphysics defines itself as “knowledge pertaining to the origin and cause of all creatures and knowledge that refers to essence as essence and its universal attributes. Understood in its original meaning, the first philosophy is ‘theological’, since it deals with the divine (*Metaphysica*, 1046a)”².

Many philosophers endeavoured to express divine transcendence, starting from the philosophers of antiquity, such as Plotinus, Porphyry, Proclus, followed by the Christian writer called Dionysius the Areopagita and, under his influence, also Christian thinkers, the medieval and Renaissance ones such as Nicholas of Cusa. They did it by means of negative theology of mystical meaning, which was aware of a profound difference between the integrality and fundamentality of God’s existence and limited ways of existence of all other beings. In the mystical but also spiritual respect, one had to be able and one should be able to speak of Him, being aware that our words are weak and hardly adequate to express the fullness and absoluteness of His reality. Those others of us, together with our languages and our concepts, belong to this world. Although the created world reflects the Creator’s countenance, although man was created in the image of God (*Genesis* 1,27), our faith does not accept pre-existence, not even co-eternity of human soul with God. Our soul is not, in fact, the emanation of divine substance, it does not make part with God³, but is created by Him. Therefore, we keep encountering the major difficulty of how to speak of the only true God.

1 V. MELCHIORRE, *Dio*, in: *Enciclopedia Filosofica*, Milan, 2006, III, 2883.

2 *Ibidem*.

3 H. DENZINGER-P. HÜNERMANN, *Enchiridion symbolorum definitionum et declarationum de rebus fidei et morum*. Edizione bilingue, Bologna, 1996, No. 201; 285; 455; 685.

- 4) Admittedly, this difficulty refers already to the problem of expressing our natural experience, our thoughts on the created world, our conclusions with respect to the Creator. There is yet another aspect of the same difficulty: the aspect of communication between man and God. During the creation of the universe, God expressed part of himself, he manifested his will. Yet, are all of us who believe in the divine revelation convinced that the personal God, consciously and free in his will sought contact with us, human beings? This is the very point where difficulties can arise for our contemporaries on the one hand, and some of the most attractive features of our faith in Christ on the other.

The world media are full of speculations, poetic visions, more or less scientific ideas of the hypothesis about the existence of other cultures, other intellectual beings in the universe. How could some other extra-terrestrial civilisation make itself known and what some other civilisation could be like? And, above all: How can we get into contact with these intelligent beings? Or: Are we already in contact with them? What could such an encounter bring us: enrichment or a very great danger? In an almost desperate way, humanity has been sending radio signals to the outer space in order to seek contact with other intellectual beings. But what should be the content of these messages? In what language should they be in order to be intelligible? There are so many questions raised. And we are just speaking about a possible contact between different intelligent beings within this world; it is not about angels, it is not about the possibility of our personal contact with God.

He, who is incomparably more intelligent than we are, is the one who finds and has to find a way to begin a dialogue with us. God can and will speak to man. However, the greatest and most complete possibility for establishing such a contact with our feelings and our reason is to speak to us in a human way, to make himself known to us as a true man and true God. For this very reason, the prologue of the Gospel according to St. John refers to the Word, God's Word that has existed for ever, the Word that was God, and the Word that was made flesh, in order for those who accept it to have "power to become the sons of God" (John 1,12). If the contemporary man seriously asks the question of the existence of absolute God, transcendental and personal, he must also research the possibility of communication between God and man. On the one hand, the Christological dogma from Chalcedon has forever laid the foundation of Christian thoughts on the person of Jesus Christ. The definition of the symbol of faith from Chalcedon actually says: "Following the saintly fathers, we all with one voice teach the confession of one and the same Son, our Lord Jesus Christ: the same perfect in divinity and perfect in humanity, the same truly God and truly man, of a rational soul and a body; consubstantial with the Father as regards his divinity, and the same consubstantial with us as regards his humanity"⁴. On the other hand, the very theology of the second half of the 20th century emphasises the research of the person of the historical Christ⁵. Benedict XVI was the one who, in his great synthesis on Jesus of Nazareth, persuasively and strongly showed that the Christ of faith and the historical Jesus are one and the same person and that the reason for believing in Christ as the Son of God, as the true man and the true God, historically arises from the behaviour, teaching and finally the self-understanding of Jesus himself. Therefore, there is no difference or separation between the Christ of faith and

the historical Jesus⁶. At the level of historical research on doctrinal development that led to the crystallisation of the dogma from Chalcedon, Alois Grillmeier succeeded in documenting – representing also heterodox trends – the historical *iter* starting from the Bible, over the Church fathers all the way to the period of great councils. Thus, the research on the history of Catholic ideas, in other words those orthodox ideas on Christ, offers to us the same framework⁷ as the direct study of the personality and self-understanding of Jesus of Nazareth. Therefore, it is not by chance that in 1979 Grillmeier dedicated his work to Joseph Ratzinger, the Archbishop of Munich at the time.

Christ is the very one in whom we can see the glory of the Father, He is the place of meeting between God and humanity, as St. Gregory of Nazianzus sings:

"Joyful light,
The eternal splendour of the Father holy and blessed,
Christ Jesus.
...
All the world proclaims thy glory".

- 5) What is all of this saying to the "renowned contemporary European intellectual" that we speak of? So far, we have not reflected upon the meaning of the essence of an intellectual or upon the specifics of a European thinker. *The intellectual is certainly not just a person possessing a university diploma.* Clothes do not make the man. And in particular today, when around half of the youth on this continent goes to some institution of higher education. In the communist countries, in fact within the planned economy, the state determined the number of young people who could be enrolled in individual courses of studies at individual universities. These numbers were relatively low, since they were estimated according to the needs of the socialist economy. For this reason, university entrance examinations were difficult. Many candidates were declined. Also, the percentage of youth of a certain social background to be enrolled was also set. For instance, a certain percentage had to come from workers' families, others from farmers' families, a small percentage from the families of intellectuals. There were also some privileges even stipulated by law, according to which the children or relatives of some state decoration recipients or officials at certain posts had to be enrolled in any case at any university. To belong to a group of intellectuals meant much until 1989. Even in classified advertisements in the newspapers, one could find some marriage offers with preferences for a partner "with university diploma". Today, in the civic society, a diploma does not count as much as other conditions arising from what a person possesses in addition to, of course, personal characteristics. In some deeper sense, the intellectual is still a person who reflects upon the great questions of life, who is acquainted with various areas of culture, even beyond the limits of his own profession. In spite of a rise in the number of people with university education, it seems that in Europe now there are fewer true intellectuals than there were half a century ago.

⁴ H. DENZINGER-P. HÜNERMANN, No. 301, op. cit., 169.

⁵ Cf. A. SCHILSON, *Christologie*, III. 3, in: *Lexikon für Theologie und Kirche*, ³ed., KASPER et alii, Freiburg-Basel-Wien 1993-2001. [2006], II, 1171.

⁶ J. RATZINGER / BENEDICT XVI *Gesù di Nazaret*, ed. italiana a cura di I. Stampa – E. Guerriero, Città del Vaticano-Milano 2007.

⁷ A. GRILLMEIER, *Jesus der Christus im Glauben der Kirche*, I, 3 Freiburg im Breisgau, 1990 [2004], 14-184; 222-345; 403-413, etc.

This depends, of course, on the declining standards of secondary schools, an instable atmosphere in education and on the labour market, including the values transmitted during education.

And what does it mean for an intellectual to be *European*? If we usually say that Europe is not just a purely geographical or political concept but rather a cultural one, we need to look for the specific quality of Europe's cultural identity. There, a Judean-Christian heritage is bound to emerge, just as well as Greek-Roman with significant Egyptian, Persian and Babylonian influences. Of course, the traditions of the Celtic, Germanic, Slavic and Ugro-Finnic peoples are not missing either, just as well as the traces of Turkish, Arabic and other influences. The element that is mostly linked to the vision of the world is still Christianity. True, in many parts of the continent, in many groups of society, Christian intellectual presence has become much weaker. And yet, there is no other common foundation that would be typical of the continent. The ideology of Enlightenment, on the one hand, has not penetrated the entire society everywhere, and on the other this ideology itself was in a way connected with Christian heritage. This is evident today, when some legislatures start to move away from the classical sense of human rights and the vision of certain natural law, giving more space to subjective elements. However, subjectivism is not European. It can show itself in other contexts too and, due to its very nature, it does not have any typical content but differs depending on the individual. For this reason, it cannot serve as a common positive basis of some specific culture.

Thus, the contemporary European intellectual is a person interested in great questions of life and the world, a person who is looking for the sense and values both for individuals and society, who knows the important content of Christian and Greek-Roman heritage and has all this in mind at least as some possible elements of the answers to the fundamental questions.

- 6) The European contemporary intellectual can hence ask the question about the existence and notion of God and find a positive answer acknowledging his existence. And once he recognises God as transcendental and absolute, he can and must think about the possibility of communication with God. Consequently, the European intellectual cannot discard the idea, which initially seems to be inconceivable to our human imagination, that the very person of Jesus Christ is the person in whom we can meet God in a way that is most suitable to the capabilities of a human being.

By and large, the European intellectual is not necessarily a believer. But nobody necessarily is! The faith in Christ, in other words the fullness of Christian faith, is not, in fact, a simple conclusion of human thinking but is rather a gift of God, this is a grace. And this grace is offered by God, "Who will have all men to be saved, and to come unto the knowledge of the truth. For there is one God, and one mediator between God and men, the man Jesus Christ" (1 Tim 2,4-5). We must testify to this fact. We must be the messengers of this and missionaries in the new evangelisation of Europe. In this conviction, we must be united with our dear Christian brethren so that this unity may reinforce our testimony.

CRISTO PANTOCRATORE, un dettaglio dalla Cappella vescovile di San Stefano, Zagabria, il XIV secolo

Dies Academicus

il 3 giugno 2013

Un uomo colto, un europeo dei nostri giorni, può credere alla divinità del Figlio di Dio Gesù Cristo?

Sua Eminenza, il Cardinale Péter Erdő,

*Arcivescovo di Esztergom-Budapest e Primate d'Ungheria,
Presidente del Consiglio delle Conferenze Episcopali d'Europa*

1) Prima di parlare della divinità di Gesù Cristo, bisogna domandare se gli intellettuali europei, nostri contemporanei abbiano grande difficoltà, o piuttosto una speciale facilità nel credere dell'esistenza di Dio. E qui sembra delinearci già un quadro contraddittorio:

a) La fede religiosa come atteggiamento umano, sicuramente non è giustificabile per un atteggiamento ateo piatto, per esempio per il famoso materialismo storico e dialettico del marxismo tradizionale. Ma negli anni dei miei studi, l'ateismo ufficiale è stato spiegato attraverso il concetto di materia. E già in questo punto, persino l'ideologia ufficiale era costretta a prendere distanza dalle "visioni volgari" come quella che diceva: ciò che non vediamo, non esiste. Dopo il primo viaggio nel cosmo di Jurij Gagarin, si diceva scherzosamente che egli è stato "lì sopra", ma non ha incontrato Dio. Certamente gli ideologi sapevano che la visibilità per i nostri occhi non è l'unico criterio di vera esistenza, neppure nel mondo degli esseri "materiali". Ma allora, quale è il criterio? La risposta ideologica è stata poi più o meno un sofisma. Si diceva infatti, che "materia è tutto ciò che realmente esiste". Se questo ragionamento apparentemente logico, ma in realtà capzioso, fosse stato vero, tutti saremmo materialisti in quanto non neghiamo l'esistenza di tutte le cose. Altri ancora, o gli stessi ideologi, hanno ammesso – e ciò sembrava già un tratto hegeliano – che lo spirito sì che può esistere, ma esiste solo in modo secondario come prodotto della materia, e non viceversa.

b) Tale visione, tale atteggiamento però oggi non sembra più attraente per la grande maggioranza degli intellettuali del nostro continente. Alcuni sono stanchi e non fiduciosi nella filosofia come tale. E così sono inclini ad un certo – chiamiamolo così! – agnosticismo volgare che direbbe: cose così sottili e sofisticate come la nozione della materia e dello spirito, o persino quella della totalità dell'universo, malgrado le conoscenze scientifiche, o proprio per il progresso scientifico, non sono riconoscibili per il pensiero umano. Quindi, non vale la pena passare troppo tempo con tali ragionamenti.

c) Bisogna riconoscere che il concetto di materia è diventato sempre più incerto. Dicono che tra la materia e l'energia non c'è una netta differenza, ma ci sono delle trasformazioni dinamiche tra questi due modi d'esistenza. Anche la ricerca nucleare rende sempre più difficile immaginarci la materia. Proprio l'atomo non è atomo cioè non è indivisibile, non è un'unità fissa con estensione misurabile ecc. Si parla recentemente anche di energia oscura, e di antimateria, per spiegare certi fenomeni già osservati a livello astronomico. Tutto ciò non sembra tanto negativo per la fede religiosa, o per la prontezza di credere in altre più magnifiche dimensioni della realtà. Anche la ricerca sul cervello, sulle funzioni psicologiche, sui fenomeni non ancora spiegati dello spirito umano o delle dimensioni della capacità dell'essere umano nel comunicare o sentire malgrado grandi distanze, transcendendo anche il momento della morte – ma poi quale momento concretamente della morte?! Nel mondo degli intellettuali osserviamo quindi, una certa sensibilità verso l'aldilà, verso l'esistenza del mondo spirituale. Ma se la nozione di materia non è chiara, non può neanche esserlo il concetto di spirito. E soprattutto: come possiamo tracciare il confine tra il mondo materiale e quello spirituale? E ancora: come possiamo distinguere questo mondo che noi, cristiani possiamo chiamare anche mondo creato, dalla realtà di Dio stesso, dalla trascendenza? È grande, quindi, la tentazione del panteismo. Diverse forme di un atteggiamento più o meno panteistico sembrano essere di moda.

2) Da questo sfondo emerge il problema della divinità di Cristo. Non sembra quindi, troppo difficile per alcuni accettare "una certa divinità" di Gesù, ma anche di tutti noi, anche di tutte le cose che esistono. Con belle emozioni pensano non pochi "alla scintilla divina" nascosta in tutti noi. Per

alcuni, non è soltanto una frase storico-poetica che si canta oggi nell'inno dell'Unione Europea con le parole di Friedrich Schiller: "Freude, schöner Götterfunken" – O gioia, bella scintilla divina. Come spiegare quindi, la differenza essenziale tra Dio creatore e il mondo creato? È solo in base a questa distinzione che possiamo formarci un'idea sulla vera, piena e specifica divinità di Gesù Cristo.

3) Tra gli argomenti addotti nella storia della filosofia per l'esistenza di Dio e per definire la vera nozione di Dio, il concetto di materia non era fondamentale. Già Platone ribadisce che degli dèi e dei divini si può parlare in diversi modi. Ma il compito del filosofo è di spiegare com'è il dio. E la sua risposta è che dio è „il migliore sotto tutti i punti di vista” (*Res Publica* 381b), e per questo immutabile: „un dio al quale non si potesse attribuire ciò che c'è di meglio in tutte le cose, non meriterebbe il predicato divino; un dio che mutasse, potrebbe mutare soltanto per il peggio”¹. Cioè tale visione filosofica non si occupa della nozione della materia e dello spirito, ma tiene presente altre categorie come la bontà e l'immutabilità. La perfezione e l'immutabilità certamente sono connesse fra di loro. È qui che si sente un tratto di trascendenza, perché l'immutabile e il perfetto può essere in qualche modo fondamento delle cose mutabili ed imperfette. Indirettamente emerge quindi, anche la grande domanda sulle le basi dell'esistenza. La filosofia prima – o come diciamo oggi – la metafisica di Aristotele si autodefinisce come „il sapere relativo all'origine e alla causa prima di ogni essente e il sapere relativo all'essere in quanto essere e ai suoi attributi più universali. Presa nella sua prima accezione, la filosofia prima è 'teologica', in quanto si occupa del divino (*Metaphysica*, 1046a)”².

La trascendenza divina, la cercavano di esprimere molti filosofi, sin dall'antichità, come Plotino, Porfirio, Proclo, l'autore cristiano chiamato Dionigi l'Areopagita, ma sotto il suo influsso anche pensatori cristiani medievali e rinascimentali come Nicola Cusano, attraverso una teologia negativa di carattere mistico, consapevole della profonda differenza tra la completezza e fundamentalità dell'esistenza di Dio e il modo limitato dell'esistenza di tutti gli altri esseri. Nel senso mistico o spirituale tuttavia, bisognava e bisogna poter anche parlare di Lui, pur nella consapevolezza che le nostre parole sono deboli e poco adeguate ad esprimere la pienezza e l'assolutezza della sua realtà. Noialtri, assieme alle nostre lingue e ai nostri concetti, apparteniamo a questo mondo. Anche se il mondo creato rispecchia la faccia del Creatore, anche se l'uomo è stato creato a immagine di Dio (Gen 1,27), la nostra fede non accetta la preesistenza, o persino la coeternità dell'anima umana con Dio. La nostra anima infatti, non è una emanazione della sostanza divina, non fa parte di Dio³, ma è stata creata da Lui. Incontriamo quindi, sempre di nuovo l'enorme difficoltà di come parlare sull'unico vero Dio.

4) Questa difficoltà però, si riferisce già al problema di esprimere la nostra esperienza naturale, il nostro ragionamento in base al mondo creato, le nostre conclusioni riguardo al Creatore. Esiste però, anche un altro aspetto della stessa difficoltà: quello della comunicazione tra l'uomo e Dio. Già creando l'universo, Dio ha espresso qualcosa di sé, ha manifestato la sua volontà. Ma siamo convinti tutti noi che crediamo nella rivelazione divina, che il Dio personale, consapevole, libero nella sua volontà, ha cercato il contatto con noi, esseri umani? È qui, che possono cominciare per i nostri contemporanei da una parte le difficoltà, dall'altra parte i tratti più affascinanti della nostra fede in Cristo.

1 V. MELCHIORRE, *Dio*, in *Enciclopedia Filosofica*, Milano 2006, III, 2883.

2 Ibid.

3 H. DENZINGER- P. HÜNERMANN, *Enchiridion symbolorum definitionum et declarationum de rebus fidei et morum. Edizione bilingue*, Bologna 1996, nr. 201; 285; 455; 685

I mass media sono pieni di speculazioni, di visioni poetiche, di ragionamenti più o meno scientifici sull'ipotesi dell'esistenza di altre culture, di altri esseri intellettuali nel cosmo. Come può presentarsi, quale può essere un'altra civiltà extraterrestre? E soprattutto: come possiamo metterci in contatto con questi esseri intelligenti? Oppure: siamo già in contatto con loro? Che cosa potrebbe portarci un tale incontro? Un arricchimento, oppure un grandissimo pericolo? In modo quasi disperato, l'umanità sta mandando dei segnali radiofonici nel cosmo, per cercare il contatto con altri esseri intellettuali. Ma che cosa devono contenere questi messaggi? In quale linguaggio devono essere formulati per essere compresi? I punti interrogativi sono tanti. E parliamo ancora soltanto di possibile contatto tra diverse creature intelligenti all'interno di questo mondo, non parliamo ancora degli angeli, e non parliamo ancora della possibilità di un nostro contatto personale con Dio.

È Lui, incomparabilmente più intelligente di noi, che trova, che deve trovare il modo di entrare in dialogo con noi. Dio può e vuole parlare all'uomo. Ma la possibilità più grande e completa di arrivare a un tale contatto con i nostri sensi e con la nostra ragione, è di parlare a noi in modo umano, presentarsi a noi come vero uomo e vero Dio. Per questo, che nel Prologo del Vangelo di S. Giovanni si parla del Verbo, della Parola di Dio che esisteva da sempre, che era Dio, e che si è fatto carne, perché quelli che lo accolgono, abbiano "potere di diventare figli di Dio" (Gv 1,12). Se l'uomo di oggi pone seriamente la questione dell'esistenza di Dio assoluto, trascendente e personale, deve indagare anche sulla possibilità della comunicazione fra Dio e l'uomo. Da una parte, il dogma cristologico di Calcedonia ha gettato per sempre le basi del ragionamento cristiano sulla persona di Gesù Cristo. Nella definizione del simbolo di fede di Calcedonia infatti, si dice: "Seguendo i Santi Padri, all'unanimità noi insegniamo a confessare un solo e medesimo Figlio, il Signore nostro Gesù Cristo, perfetto nella sua divinità e perfetto nella sua umanità, vero Dio e vero uomo, di anima razionale e di corpo, consostanziale al Padre per la divinità, e consostanziale a noi per l'umanità"⁴. Dall'altra parte, proprio la teologia nella seconda metà del XX secolo ribadisce la ricerca sulla persona di Gesù storico⁵. È stato Benedetto XVI che nella sua grande sintesi su *Gesù di Nazaret* ha dimostrato con forza convincente che il Cristo della fede e il Gesù storico sono la stessa persona e che il motivo della fede in Cristo come Figlio di Dio, come vero uomo e vero Dio proviene storicamente dal comportamento, dall'insegnamento, in fin dei conti dall'autocomprensione di Gesù stesso. Quindi, non c'è differenza, non c'è scollamento tra il Cristo della fede e il Gesù storico⁶. A livello di ricerche storiche dello sviluppo dottrinale che ha guidato alla cristallizzazione del dogma di Calcedonia, Alois Grillmeier ha potuto documentare - presentando pure le correnti eterodosse -, l'iter storico tra la Bibbia, attraverso i Padri della Chiesa fino all'epoca dei grandi concili. E quindi, la ricerca della storia delle idee cattoliche, ossia ortodosse su Cristo, ci offre lo stesso quadro⁷ che l'indagine diretta della persona e dell'autocomprensione di Gesù di Nazaret. Forse non è per caso quindi, che il Grillmeier ha dedicato, nel 1979, la sua opera proprio a Joseph Ratzinger, allora Arcivescovo di Monaco.

Così è proprio Cristo in cui possiamo vedere la gloria del Padre, è Lui il luogo dell'incontro tra Dio e l'umanità, come canta S. Gregorio Nazianzeno:

⁴ H. DENZINGER - P. HÜNERMANN, nr. 301, ed. cit. 169.

⁵ Cf. A. SCHILSON, *Christologie*, III, 3, in *Lexikon für Theologie und Kirche*, ³ed, KASPER et alii, Freiburg-Basel-Wien 1993-2001 [2006], II, 1171.

⁶ J. RATZINGER / BENEDETTO XVI, *Gesù di Nazaret*, ed. italiana a cura di I. STAMPA - E. GUERRIERO, Città del Vaticano-Milano 2007.

⁷ A. GRILLMEIER, *Jesus der Christus im Glauben der Kirche*, I, ³Freiburg im Breisgau 1990 [2004], 14-184; 222-345; 403-413; ecc.

"O luce gioiosa,

Eterno splendore del Padre santo e beato,

Cristo Gesù.

...

L'universo proclama la tua gloria".

5) Che cosa dice però tutto ciò al "famoso intellettuale europeo di oggi" di cui stiamo parlando? Finora non abbiamo riflettuto sul significato di essere intellettuale, e sulla specificità di un pensatore europeo. *L'intellettuale sicuramente non è soltanto una persona provvista di un diploma universitario*. Non è l'abito che fa il monaco! E soprattutto oggi, quando circa la metà della gioventù del nostro continente frequenta qualche istituto di studi superiori. Nei paesi comunisti infatti, nel quadro dell'economia pianificata, lo stato ha determinato il numero dei giovani che potevano essere assunti ai singoli corsi di laurea di ciascuna università. E questi numeri erano relativamente bassi, perché calcolati in base ai bisogni previsti dell'economia socialista. Quindi, gli esami di ammissione alle università erano difficili. Molti dei candidati venivano rifiutati. Inoltre, era determinata la percentuale dei giovani da assumere anche secondo la loro provenienza sociale. Per esempio, una certa percentuale doveva provenire da famiglie operaie, altri da famiglie contadine, pochi da famiglie di intellettuali. Esistevano però anche dei privilegi stabiliti persino nelle leggi, secondo le quali i figli o i nipoti di portatori di certe onorificenze statali o di determinate funzioni dovevano essere comunque assunti da qualsiasi università. Appartenere al ceto degli intellettuali significava molto fino al 1989. Pure nelle piccole pubblicità matrimoniali dei giornali si cercavano con preferenza dei partner "con diploma universitario". Oggi, in una società borghese non è tanto il diploma che conta, ma piuttosto le condizioni patrimoniali ecc., oltre - naturalmente - alle doti personali. In un senso più profondo tuttavia, l'intellettuale è una persona che riflette sulle grandi questioni della vita, e che conosce diversi settori della cultura, anche oltre i limiti della propria professione. Malgrado l'aumento del numero della gente con formazione universitaria, i veri intellettuali sembrano essere in Europa non più, ma forse meno numerosi, di quanto erano un mezzo secolo fa. Questo dipende naturalmente anche dal calo del livello dei licei, dall'atmosfera instabile sia della formazione sia del mondo del lavoro sia dei valori trasmessi nell'educazione.

E che cosa significa essere *europeo* per un intellettuale? Se siamo soliti dire che l'Europa non è un concetto puramente geografico o politico, ma piuttosto culturale, allora dobbiamo cercare anche la specificità dell'identità culturale europea. Ed è in questo punto che emerge sicuramente l'eredità giudeo-cristiana, ma anche quella greco-romana con influssi significativi egiziani, persiani, babilonesi. Certo che non mancano neppure le tradizioni dei popoli celtici, germanici, slavi, ugro-finnici, tracce di influssi turchi, arabi, ecc. L'elemento più connesso con la visione del mondo è comunque il cristianesimo. È vero che in molte parti del continente, in vari ceti della società la presenza intellettuale cristiana si è indebolita fortemente. Eppure non c'è altro fondamento comune che fosse tipico per il continente. L'ideologia illuminista, da una parte non ha ovunque penetrato tutta la società, dall'altra parte essa stessa era pure connessa in qualche modo con l'eredità cristiana. Questo lo vediamo oggi quando alcune legislazioni cominciano a cercare di staccarsi dal senso classico dei diritti umani, e dalla visione

di un certo diritto naturale, dando più spazio a degli elementi soggettivistici. Ma il soggettivismo non è europeo. Esso può presentarsi anche in altri contesti, e non ha, proprio per sua natura, un contenuto tipico, ma è diverso secondo i singoli individui. Così non può essere base comune positiva di una cultura specifica.

Allora, l'intellettuale europeo di oggi è una persona interessata per le grandi questioni della vita e del mondo, una persona che cerca senso e valori per i singoli e per la società, uno che conosce contenuti notevoli dell'eredità cristiana e greco-romana, e che tiene presente tutto ciò almeno come elementi possibili della risposta alle sue questioni fondamentali.

6) L'intellettuale europeo di oggi può quindi, porre la domanda sull'esistenza e sulla nozione di Dio, può trovare una risposta positiva nel riconoscimento della sua esistenza. E una volta riconosciuto Dio come trascendente e assoluto, può e deve riflettere anche sulla possibilità della comunicazione con Dio. E in questo punto, risulta che l'intellettuale europeo non può rifiutare sin dall'inizio l'idea poco immaginabile per la nostra fantasia umana che è proprio la persona di Gesù Cristo, in cui possiamo incontrare Dio nel modo più adatto alle capacità stesse dell'essere umano.

Tutto sommato, l'intellettuale europeo non è necessariamente un credente. Ma non lo è necessariamente nessuno! La fede in Cristo, cioè la pienezza della fede cristiana, infatti, non è una semplice conclusione di un ragionamento umano, ma è un regalo di Dio, è una grazia. Questa grazia però viene offerta da Dio, "il quale vuole che tutti gli uomini siano salvati e giungano alla conoscenza della verità. Uno solo, infatti, è Dio, e uno solo anche il mediatore fra Dio e gli uomini, l'uomo Cristo Gesù" (1Tim 2,4-5). Di questo fatto dobbiamo rendere testimonianza. Di questo dobbiamo essere messaggeri e missionari nella nuova evangelizzazione dell'Europa. In questa convinzione dobbiamo essere uniti con i nostri altri fratelli cristiani, perchè è l'unità possa rinforzare la nostra testimonianza.

LUX VERA